

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANGI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanogoq aiqas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nanqi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lan qureq oqej di patem. Yesus a lan qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltnjrej qaji nanqi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Ninqi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.”

³ Yesus a jaqatin osiq moisiq olo nambile sosiq aqa angro nanogoq di brantoqnsiq maŋwa gargekoba yeqnaqa nanqi unoqneb. Unoqnsib maroqneb, “Bole.” Bati 40 qa a nanogoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanqi Mandor Koba sosim nanqi taqatnjrqas anjam di minjroqnej.

⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanqi di olo koroinjrnsiq minjrej, “Ninqi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ninqi nami engwa marej qaji deqa tarinoqnsib soqniy. E nami ninqi deqa merngoqnem. ⁵ Jon a ya na tamo ungasari nanqi yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ninqi yansjgwai.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nanqi koroinjrnaqa nanqi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanogo

siŋgila kobotosim iga Israel tamo uŋgasari siŋgila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?”
⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi bati di qalieqa maraib. Di nuŋgo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. ⁸ Ariya Mondor Bole a nuŋgoq bamqa niŋgi siŋgila osib e qa anjam mare mare laqniy. Niŋgi Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a laŋ qureq oqej

⁹ Yesus na aqa aŋgro naŋgi anjam degsi minjr-siqa a mandam uratosiq laŋ goge oqeqnaqa naŋgi a koqyesoqneb. Onaqa laŋbi na a kabutonaga naŋgi a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Naŋgi laŋ goge tarosib ŋam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji naŋgi bosib naŋgo areq di tigelosib minjreb, “O Galili tamo, niŋgi kiyaaqa laŋ goge tarosib ŋam ateqnub? Yesus a niŋgi uratŋgsiqa laŋ goge oqeqnaq niŋgi unonub mondoŋ a degsim olo bqas.”

Yesus aqa aŋgro naŋgi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana naŋgi soqneb qaji aqa ñam Oliv mana. Mana di Jerusalem jojomq di unu. Naŋgi dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib naŋgo warum bei gogeqsi naŋgi gaigai soqneb qaji deq gileb. Yesus aqa aŋgro warum deq gileb qaji naŋgo ñam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa ŋiri Jems, Jems bei aqa ŋiri Judas, Saimon agi nami Rom naŋgi win-jrqajqa maroqnej qaji. Yesus aqa aŋgro 11 naŋgi di warum deq gileb. ¹⁴ Naŋgi ti uŋgasari qudei ti Yesus aqa was naŋgi ti aqa ai Maria dego naŋgi koba na

gaigai warum dia koroqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneb.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi koroosib sonabqa Pita a nanngo ambleq di tigelosiqa minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was ninngi quiy. Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiqa nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ninngi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanngi gam osornjrnaqa Yesus ojob.” Pita a nanngi anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulan uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanngi na a silali yonabqa Yesus osiqa nanngo banq di atej. A silali di osiqa mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiqa a mandam dia ulonosiqa aqa mene paraonaqa bi bilenej. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngi deqa qusibqa mandam di aqa ñam “Akeldama” waiyeb. Di nanngo segi anjam na ñam waiyeb. Ñam di aqa damu, “Len Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Aqa tal lanqa sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojqs.’

²¹ “Deqa ijo was ninngi quiy. Iga tamo bei gilton-amqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dau-ryosim laqnamqa bati deqa tamo nanngi iga koba

na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosu bosiq Qotei a Yesus yaigosiqqa lan qureq oqej. Bati deqa tamo nanqi iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnqom.”

²³ Pita a nanqi anjam degsi minjrnaqa nanqi na tamo aiyel giltjnreb. Josep Matias wo giltjnreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanqi aiyel giltjnrsibqa endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanqo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojgas. ²⁵ Judas a wau di uratosiqqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej.” ²⁶ Nanqi degsib pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojgas deqa marsibqa meniñ silali alañeb. Alañonabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanqi Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanqi koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nanqo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nanqo moma nanqi nami inqi meli bunuj otoreleñeb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaaqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lan goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanqi awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa inqi bei a ñam pulon bulosiqqa aisiq segi segiosiqqa

nango gateq di awoelenonaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a nango segi segi are miligiq aisiq meŋ bulyetnrnaqa nanŋi kalil qure utru segi segi nango anjam marelenoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulaŋ gargekoba sawa sawa kalilq di ɲambabeb qaji nanŋi Jerusalem di soqneb. Nanŋi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanŋi kalil queb. Qusi-bqa maŋwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nango segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo unŋasari nanŋi na mareq nab qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo unŋasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanŋi kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareq nab iga queqnum? ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapa-dosia, Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pam-filia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tintiŋ. Iga qudei Juda nango lou dauryqa marsim nango miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanŋi kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa maŋwa kalil qa saeq nab iga queqnum?” ¹² Juda kalil nanŋi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, “Endi kumbra kiyero?” ¹³ Onaqa nanŋi qudei yomuoqnsib maroqneb, “Nanŋi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laŋa laŋa mare-qnub.”

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anŋro 11 nanŋi Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiqa endegsi marej, “Niŋgi Juda ti tamo kalil Jerusalem

endi unub qaji ningi ti ijo anjam endi qusib poingem. ¹⁵ Ningi maronub, ‘Tamo ungasari nanngi di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Manwa ningi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej, ¹⁷ ‘Qotei a marqo, “Dinjo bati jojomoqnmqqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo ungasari kalil nanggoq aiqas. Aisim nunngo angro mel ti nunngo angro sebin ti nanngi singila enjrimqa nanngi ijo medabu osib anjam maroqngab. Nunngo angro wala nanngi ti nunngo tamo bole bole nanngi ti areqalo waqtetnjroqnmqqa neio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqngab. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau unqa ti nanggoq aisim singila enjroqnmqqa nanngi ijo medabu osib anjam maroqngab. ¹⁹ Lan goge dia e manwa gargekoba yoqngai. Mandamq di dego manwa gargekoba yoqngai. Len ti namyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Sen ambruqas. Bai lentosim len bulqas. Amqa Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanngi Tamo Koba aqa nam metosib pailyibqa a na nanggo pailyo qusim nanngi kalil elenamqa nanngi so bole gaigai sqab.” ’ Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² “Deqa Israel tamo ungasari, ningi ijo anjam endi quiy. Ningi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na manwa gargekoba nunngo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyaga? Ningi poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nunngo banq di atej. A nami kumbra

degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa ningi na Yesus ojsib tamo uge nanjo banq di atnabqa nanqi a osib namburbasq di qalnab moiyej. Nunjo kumbra dena ningi segi na Yesus qalsib moiyoteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiqqa moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, 'Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum.

A ijo ban woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulan areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, ingi bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tariñoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qunun uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan areboleboleibeqnu.' Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ "O ijo was, e bole merngwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minjej, 'Mondon ino moma nanqi paraosibqa len dena tamo bei a nambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.' Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiqqa aqa anjam di singilatosiqqa olo minjej, 'E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.' Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondon yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiqa Kristus qa endegsi marej,

‘Bunuqna a subq na tigelqas.’ Osiqa olo marej, ‘Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.’ ³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil n̄amdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A laŋ qureq oqsiq ñam kobaquja osiq Qotei aqa baŋ woq di awoej. Osiqa Mondor Bole niŋgi nami eŋgwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayosiqa qarinyqo aiqoqa niŋgi unsib nuŋgo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq laŋ qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,
“Ni ijo baŋ woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil naŋgi elen̄osiy ino sorgomq di atitqa ni na naŋgi taqat-njr̄qam.” ’

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ “Deqa Israel tamo uŋgasari, niŋgi kalil endegsi poiŋgem. Yesus agi niŋgi na n̄amburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiqa a gago Tamo Koba Kristus ñam waiyej.”

Tamo uŋgasari gargekoba naŋgi are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo uŋgasari naŋgi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena naŋgo are qametn̄rej. Deqa naŋgi na Yesus aqa aŋgro naŋgi Pita ombla minjreb, “O gago was niŋgi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elen̄amqa iga padalqasai?” ³⁸ Onaqa Pita na kamba minjrej, “Niŋgi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ñam na niŋgi yans̄gonam Qotei na

nunngo une kalil kobotetngwas. Osim aqa Mondor Bole ninngi laña engwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, ‘E na ninngi ti nunngo angro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nanngi ti ijo Mondor engwai.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa ninngi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo unngasari kalil a na metnjrim aqaq bqab qaji nanngi aqa Mondor enjrqas.”

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba singila na nanngi minjroqnej. Osisaq olo endegsi minjrej, “Tamo unngasari bini bati endeqa unub qaji nanngi kumbra uge uge yoqnsib laqñub. Ninngi nanngi ti Qotei na padaltngaim deqa ninngi geregere ñam atoqñiy.”

⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo unngasari 3,000 nanngi aqa anjam di qusib nanngo are miligiq di ateb. Osib nanngi yanso eb. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb deqa nanngi tamo unngasari nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq aisib koba na soqñeb.

Yesus aqa tamo unngasari kalil nanngi are qujaitoqnsib soqñeb

⁴² Tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi bati gaigai aqa anjam maro tamo nanngo anjam quoqnsib dauryoqñeb. Nanngi are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqñeb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanngi di singila enjreqnaqa nanngi manwa gargekoba yoqñeb. Yeqñab Yesus aqa tamo unngasari kalil nanngi manwa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqñeb. ⁴⁴ Tamo unngasari kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi bati gaigai korooqnsibqa are qujaitoqnsib

soqneb. Nanngo inği inği kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyeqneb. ⁴⁵ Nanngo mandam ti inği inği ti qarinyeleñeqnab tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqnab oqnsib Yesus aqa tamo unğasari inği inği saiqoji nanği jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nanği bati gaigai are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Nanngo segi segi talq di dego korooqnsibqa bem gentoqnsib uyoqneb. Nanği arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na inği uyoqneb. Degyeqñabqa tamo unğasari kalil nanği nanngo kumbra di unoqnsib nanği qa tulan areboleboleinjšroqnej. Bati gaigai tamo unğasari qudei nanği are bulyeqñab Tamo Koba a na nanği eleñeqnaqa nanği boqnsib tamo unğasari nami Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngo miligiq aiyoqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nanği na tamo sinğa qandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaq señ keliñteqnaqa Juda tamo unğasari nanği atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nanği aiyel pailyqa marsib atra tal miligiq gilqa laqñabqa tamo bei ai miligiq na sinğa qandamo ñambabej qaji a atra tal siranme jojomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nanği a qoboiyoqnsib boqnsib siranme jojomq di ateqñabqa awooqnsiqa tamo unğasari atra tal miligiq gileqñabqa silali qa ñilnjšroqnej. Siranme di aqa ñam Siranme Boledamu. ³ Bati deqa Pita Jon wo nanği atra tal miligiq gilqa laqñabqa unjšrsiqa silali qa ñilnjšrej. ⁴ Onaqa

nangi aiyel na tamo di koqyosibqa Pita na minje, “Ni aqo nige.” ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, “Nangi aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nangi aiyel koqnjresoqnej. ⁶ Onaqa Pita na minje, “E silali saiqoji. Ijo inji bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’ ” ⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa ban woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigeloujatosiq walwelej. Osiqa Pita Jon wo nangi aiyel daurnjrsiqa atra tal miligiq gilsiq tulan areboleboleiyeqnaqa pruprugonnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo ungasari kalil nangi a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo singa qandamo bati gaigai atra tal siranme jojomq di awooqnsiqa silali qa nleqnu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nangi aiyel daurnjrsiq laqnaqa tamo ungasari kalil nangi a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nangi gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na koroqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo ungasari nangi bosib koroeqnab Pita a nangi unjrsiqa endegsi minjrej, “O Israel tamo ungasari, ningi kiyaqa aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqnub? Ningi kiyaqa aqo aiyel nugsibqa endegsib mareqnub, ‘Nango segi singila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo’? Ningi degsib maraib. ¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa singila na tamo di boleosiq walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nangi ti nango Qotei. A na Yesus lan

qureq osi oqsiq ñam kobaquja yej. Yesus qujai di ningi na osib jeu tamo nanjo banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa ningi na saideb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ningi na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Ningi na Pailat degsib minjnabqa a nunjo anjam di dauryosiqa len ojo tamo osiqa oqeq atsiq engej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi ñambile qa utru. Di ningi na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago ñamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo siñgilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo siñga qandamo di boletonum a siñgilaqo. Tamo siñga qandamo di ningi qalie. Ningi gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyel siñgila egwoqa a qa gago areqalo siñgilatosisim tamo di boletonumqa nunjo ñamdamuq di walwelqo.

¹⁷ “O gago was, e qalieonum, ningi ti nunjo gate nanji ti une kobaquja ateb di ningi poingosai. ¹⁸ Ningi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nanjo anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na bajtej. Agi Qotei na nanjo medabu siñgilatetnjreqnaqa nanji endegsib maroqneb, ‘Qotei aqa Kristus a jaqatin koba osim moiqas.’

¹⁹⁻²⁰ “Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nunjo une kobotetngsim ningi siñgila bunuj engwas. Osim mondonj a na Yesus olo qarinyim nunjoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq

giltej qaji. ²¹ A laŋ qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti laŋ bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqaŋ. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osiqa aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo naŋgi minjreqnaqa naŋgi na neŋgreŋyoqneŋ.

²² “Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, ‘Mondon Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nuŋgo ambleq dena tigeltimqa a anjam merŋgoqnaŋ. Anjam merŋgoqnimqa niŋgi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy. ²³ Tamo uŋgasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji naŋgi Qotei na ŋumim moreŋqab. Deqa naŋgi olo Qotei aqa tamo uŋgasari naŋgo ambleq di sqasai.’ Moses a nami Yesus qa degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil naŋgi dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneŋ. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosiq deqa Yesus qa anjam maroqneŋ. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna brantelenŋeb qaji naŋgi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneŋ.

²⁵ “Qotei a niŋgi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo naŋgi qariniŋreqnaqa aqa anjam mare mare laqneŋ. A nami nuŋgo moma utru naŋgi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minjeŋ, ‘Mondon ino moma naŋgi paraosibqa len dena tamo bei ŋambabqas. ŋambabosim tamo uŋgasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgi boletniŋrqas.’ Qotei a niŋgi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minjeŋ. ²⁶ Osiqa bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nuŋgoq aiyeŋ. Qotei a are qaleŋ, a Yesus qarinyim a niŋgi kalil boletniŋgimqa niŋgi

nunĝo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nunĝoq aiyej.”

4

Nanĝi na Pita Jon wo ojelenosib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nanĝi na tamo unĝasari nanĝi Qotei aqa anjam minjreĝnabqa atra tamo nanĝi ti Sadyusi nanĝi ti atra tal taqato tamo nanĝo gate ombla na tulaĝ minjiĝ oqetnjrnaqa bosib nanĝi aiyele ojelenosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaga? Nanĝi aiyele maroqneb, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanĝi dego moisiq olo subq na tigelqab.” Deqa nanĝi aiyele tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanĝi aiyele tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Bati deqa tamo unĝasari tulaĝ gargekoba nanĝi Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanĝo areqalo siĝgilatoqneb. Nanĝi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanĝi Juda gate kokba nanĝo ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanĝo tamo kokba ti gate nanĝi ti dal anjam qalie tamo nanĝi ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa leĝ kalil nanĝi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nanĝi metnjrnab bonab nanĝo ambleq di tigeltjreb. Tamo siĝga qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemnjreb, “Niĝi siĝgila qabe na osib tamo endi boleteb? Niĝi yai aqa ñam na boleteb?”

8-9 Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu singilatetonaqa a na nanği endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate ninği ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo singa qandamo endi boletem deqa ninği iga osib nunęo nřamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa ninği qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa ninği ti Israel tamo unęasari kalil ti ijo anjam endi qusib poinęem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ninği na nřamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa nřam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nunęo ulatamuq endi tigelesonaq ninği unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Ninği tal gereiyo qaji tamo bul. Ninği na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Ninği quiy. Tamo bei aqa nřam na Qotei na iga elenęqasai. Yesus aqa nřam na qujai Qotei na iga elenęqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenęqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo nanği singila na anjam di maro-qnab nanği ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanği tulaņ prugeb. Di kiyaqqa? Nanği qalieeb, nanği aiyel nami skul beiq gilosai. Nanği tamo laņaj. Dęsib qalieosib poinjrej, nanği aiyel nami Yesus ombla laqneb. ¹⁴ Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo nanęo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanği unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjrej.

¹⁵ Deqa nanği na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa nanği segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga nanği aiyel kiyernjrqom? Nanği aiyel maņwa

kobaquja yonubqa Jerusalem tamo ungasari kalil nanği quekritonub. Deqa iga gisañ qa marqa keresai. ¹⁷ Unğum, iga na nanği aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa nanço anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nanği degsib qairosib nanği aiyel olo metnjrnab bonabqa siñgila na saidnjrsib minjreb, “Ninği aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nanği na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunço anjam dauryqom di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole e? Ninği segi mariy. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa mañwa kalil gago ñamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnqom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanği na olo nanği aiyel Yesus aqa ñam marqajqa siñgila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanği aiyel na tamo siñga qandamo boletonabqa tamo ungasari tulañ gargekoba nanği unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanği tamo ungasari nanği ulainjreb. Nanği nanço aiyel jejamuq di une bei babtosai deqa nanği ñumqa keresai. Utru deqa nanği tamo ungasari nanği ulainjrsib nanği aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo siñga qandamo nanği aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanği Qotei pailyeb

²³ Juda tamo kokba nanği na nanği aiyel uratnjrnab gilsib tamo ungasari Yesus qa nanço areqalo siñgilateb qaji nançoq di branteb. Brantosib

anjam kalil atra tamo kokba ti tamo gate ti nanği na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusi-bqa tulañ areboleboleinjrej. Deqa nanği kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailieb, “O Tamo Koba, ni na lañ ti mandam ti yuwal ti inği inği kalil ti atem unub. ²⁵ Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu siñgilatetonaqa endegsi marej, ‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nanği minjin oqetnjre-qnu?

Kiyaqa nanço areqalo tulañ nanarieqnaq nanği Qotei ti qotqajqa qaireqnu?

²⁶ Sawa bei beiq di mandor kokba nanği tigeloqnsib Kristus qalib moiçajqa deqa siñgilaeqnu.

Gate kokba nanği na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnrqajqa deqa koroeqnu.’

²⁷ “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb.

²⁸ O Qotei, ni nami marem, ‘Nanği Yesus qalib moiças.’ Ino anjam di agi nanği dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanço segi areqalo na nanği Yesus qalosai. Ino siñgila na ti ino areqalo na ti nanği Yesus qalnab moiyej. ²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nanği minjin oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga siñgila egoqnimqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaçasai. ³⁰ Ni iga siñgila egoqnimqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam

na tamo unğasari nanği boletnjroqnqom. Osim ino manwa kokba babtoqnqom.”

³¹ Nanği degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nanği koroesoqneb qaji di renğinej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nanği singila enjrnaqa nanği Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nanği ulaosai.

Yesus aqa tamo unğasari nanği na nanço Kristen was nançi aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa inği inği saiaosiq aqa segi qa marosaiqneq. Nanço inği inği kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb.

³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanği aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nanği mare mare laqneb. Nanço anjam di singila ti. Nanği mare mare laqnab Qotei a nanği qa are tulanj boleiyoqneq. ³⁴⁻³⁵ Tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji nanği kalil inği kere soqneb. Bei a inği qa truquosaiqneq. Di kiyaca? Nanği nanço segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanço banq di ateqnab nanği na tamo inği inği saiqoji nanği jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanço ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nanği na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are singilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa lenj. A Saiprus nui qaji. ³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab

osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanjo banq di atej.

5

Ananias aqa n̄auñ Safaira wo nanji Qotei gisan̄yeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. Aqa n̄auñ aqa ñam Safaira. Ananias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa n̄auñ wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanjo banq di atej. ³ Onaqa Pita na minjej, “Ananias, kiyaga Satan a ino are miligiq aiqoqa ni Mondor Bole a gisan̄yonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaga oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴ Nami ino mandam awaiyosaisonabqa di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaga gisan̄osim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum’? Ni kiyaga kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisan̄ anjam di ni na tamo nanji minjrosai. Ni Qotei gisan̄yqa osim minjonum.” ⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananias a anjam di qusiqa moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa angro wala nanji bosib aqa jeku jamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo ungasari kumbra deqa queb qaji nanji tulan̄ ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananias aqa n̄auñ bej. Aqa gumbulun̄ moiyej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na minjej, “Ni mare. Ni ino gumbulun̄ wo

nunjo mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali enjonub qaji agi ino gumbulun na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minjej, “Od. Silali kalil agide.”
⁹ Degsi minjnaqa Pita na minjej, “Kiyaqa ni ino gumbulun wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nunjo kumbra di unqasai. Degosib ningi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbulun subq atonub qaji nanji bosib siranmeq di tigelonub. Nanji ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.”
¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa sinqag di ulonej. Onaqa angro wala nanji bosib a moiyej di unsib qoboiyosib gilsib aqa gumbulun aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa tamo unqasari kalil kumbra deqa queb qaji nanji tulan ulaugeteb. Kristen kalil nanji dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanji manwa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nanji sinqila enjreqnaqa nanji manwa gargekoba yeqnabqa tamo unqasari nanji unoqneb. Tamo unqasari Yesus qa nanjo areqalo sinqilateb qaji nanji kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo unqasari lanja lanaj kalil nanji na tamo unqasari Yesus qa nanjo areqalo sinqilateb qaji nanjo ñam soqtetnjroqnsibqa nanji ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti unja ti tulan gargekoba nanji Tamo Koba Yesus qa nanjo areqalo sinqilatoqnsib boqnsib tamo unqasari nami Yesus qa nanjo areqalo sinqilateb qaji

nanngo miligiq aieq nab nanngi tulan kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nanngo ma tamo nanngi saperaq di neiotnjroqnsib qoboinjroqnsib gam qalaq di atelejoqneb. Di kiyaga? Pita a gam na walwelosim giloqnimqa aqa sen qunun na nanngi waburnjroqnimqa nanngo ma kobooqnqajqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jojomq di soqneb qaji dena dego tamo mainjro qaji nanngi ti tamo mondor uge uge na ojeleno qaji nanngi ti joqsib boqneb. Joqsib beq nab nanngi kalil boleqneb.

Lan angro na Yesus aqa anjam maro tamo nanngi tonto talq dena oqeq atej

¹⁷⁻¹⁸ Yesus aqa anjam maro tamo nanngi kumbra degyeq nabqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nanngi ti koba na unsib minjin oqetnjrnaqa nanngi ojelenosib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiqa tonto tal siranme waqtosiq nanngi joqsiiq oqedeb. Oqedonabqa lan angro na minjrej, ²⁰ “Ninngi gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo ungasari nanngi nambile gaigai sqajqa anjam palontosib minjroqniy.” ²¹ Onaqa nanngi lan angro aqa anjam di dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nanngi na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nanngi metnjrnab bosib koroeb. Koroosib anjam kere-tosib nanngo qaja tamo nanngi minjreb, “Ninngi aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanngi tonto talq dena joqsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nanngi

aisib tonto talq di brantosib ñam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sosai. Nanği degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nanği minjreb, ²³“İga aiyonum di tonto tal siranme qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nanği an ti siranmeq di tigelenab. Ariya iga siran waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsib minjrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanğo gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nanği di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosıqa nanği minjrej, “Ninği quiy. Tamo ninği na tonto talq di breinjreb qaji nanği atra tal miligiq di sosibqa anjam plalteq nab tamo unğasari nanği queq nub.” ²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanği ti atra tal taqato tamo nanğo gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sonab unjrsib ojelenosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo unğasari nanği ñirinjosib meniñ osib nanği ñumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nanğo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanği ñirinjnrsıqa minjrej, ²⁸ “Ninği Yesus aqa ñam mare mare laqajqa iga singila na saidngem. Di ninği na olo mare mare laqnabqa tamo unğasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanği quekriteq nub. Di segi sai. Ninği gago jejamuq di une qamoqnsib mareq nub, iga na Yesus ñamburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Pita ombla na kamba minjeb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanço anjam dauryqasai. ³⁰ Di bole, ninği na Yesus namburbasq di qalnab moiyej. Moinaqa gago moma utru nanço Qotei na olo subq na tigeltej. ³¹ Yesus qujai di Qotei na lan qureq osi oqsıqa aqa ban woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga eleñamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo unğasari are bulyetgoqnsıqa gago une kobotetgeqnu. ³² Iga gago segi nımdamu na Yesus aqa kumbra di unqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosıq mareqnu. Mondor di ağı Qotei na tamo unğasari aqa anjam dauryeqnub qaji nanği enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nanği dalnjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam maro tamo nanço anjam di qusıbqa minjin ani oqetnrnaqa nanği nıumib moreñqajqa maroqneb. ³⁴ Onaqa nanço ambleq dena Farisi tamo bei aqa nıam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanği bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosıqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ninği mati tamo nanği endi minjrib taqal beiq gileb.” ³⁵ Onaqa nanği taqal beiq gilnabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba nanği minjrej, “O Israel tamo, ninği na tamo nanği endi gulbe enjrqa osıbqa mati geregere are qaliy. ³⁶ Ninği qalie, nami yala tamo bei aqa nıam Teudas a tigelosıqa aqa segi nıam soqtoqnsıqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a

dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na bosib a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyonab aqa wau koboej. ³⁷ Bunuqna tamo unğasari nanço ñam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosiqqa Rom nanği ti qotqajqa maroqnsiqqa tamo nanço are tigeltetnjre-qnaqa nanği a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na a qalnab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyeb. ³⁸ Deqa ninği quiy. Ninği tamo nanği endi uratnjrib nanço wau yoqnebe. Nanği nanço segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanço wau koboqas. ³⁹ Ariya nanği Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ninği na nanği kobotnjrqa keresai. Ninği nanği ñumqab di ninği Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanği degsi min-jrnaqa nanği aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanği ñumqa urateb. ⁴⁰ Osib nanği metnjrnabqa nanği olo bonabqa bu toqon na nanği kumbainjrsib nanği Yesus aqa ñam olo marqajqa singila na saidnjrsib nanği uratnjreb. ⁴¹ Onaqa nanği koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanği Yesus aqa ñam qa jaqatinğ ti jemai ti oqa kere. Deqa nanği areboleboleinjrnaq gileb. ⁴² Nanği Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosaiyoqneb. Nanği bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq di, tamo unğasari nanço segi segi talq di nanği anjam endegsib maroqneb, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanği inği jeiyu wau ojqaqqa giltnjreb

¹ Bati deqa Juda tulan gargekoba nanği are buly-oqnsib Yesus qa nanġo areqalo siġilatoqneb. Juda qudei nanği Grik qaji. Deqa nanği Grik anjam qalie. Juda qudei nanği Hıbru qaji. Deqa nanği Hıbru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanği tigelosib Hıbru qaji Juda nanği qa ħirinġeb. Di kiyaaqa? Inġi jeiyo batieqnaqa Hıbru qaji Juda nanği na Grik qaji Juda nanġo uña qobul nanği uratnjroqnsib nanġo segi uña qobul nanği inġi jeisib enjroqneb. ² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği na tamo unġasari kalil Yesus daury-oqneb qaji nanği koroinjrsib minjreb, “Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai agi iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. Iga gago wau di uratosim inġi jei jeiyonqasai. ³ Deqa ijo was, niġi tamo 7 nuġo ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Nanġo kumbra tulan boledamu. Qotei aqa Mondor a nanġoq di sosiqa nanği siġilatnjreqnu. Nanği powo koba ti unub. Niġi tamo deqaji giltnjrsib wau enjribqa nanği na inġi jeiyetnġoqnaqab. ⁴ Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnaqom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen nanği kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nanği giltnjreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa siġilatoqnej. A areqalo aiyeltosaiqnej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyonqnsiqa siġilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosiqqa Juda nanġo lou dauryqa marsiq nanġo miligiq

aiyej. ⁶ Kristen nanġi na tamo 7 nanġi di giltnjrsib Yesus aqa anjam maro tamo nanġo ulatamuq di tigeltnjrnab nanġo gateq di baŋ atsib nanġi qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulaŋ kobaoqnej. Jerusalem dia tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqneb. Atra tamo gargekoba nanġi dego Qotei aqa anjam dau-ryoqnsibqa Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqneb.

Stiven a Juda tamo kokba nanġo ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulaŋ boleiyuqnsiq a sinġila yeqnaqa a na tamo uŋgasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanġo njamdamuq di maŋwa gargekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanġi tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneb. Tamo nanġi di Juda nanġo Qotei tal beiq di gaigai louoqneb. Nanġi nami kaŋgal tamo sosibqa olo bunuqna nanġo segi wau ojoqneb deqa nanġi Qotei tal dia louoqneb. Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Nanġo Segi Wau Ojo Qaji Nanġo Qotei Tal.” Tamo nanġi di Stiven ombla anjam na qotoqneb. Nanġi nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti beleneb. ¹⁰ Nanġi Stiven ombla anjam na qoteq nab Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanġi aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanġi lumu na tamo qudei nanġi metnjrnab bonab minjreb, “Ninġi Stiven aqa jejamu laŋa gisaŋyiy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanġi gisaŋosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misiliŋ anjam mareqnaq iga

quoqnem.” ¹² Nanği anjam degsib marnabqa Juda tamo unğasari nanği ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti qusibqa Stiven qa minjin oqetnrnaqa a ojob. A ojsib koro sawaq osi gilsib Juda tamo kokba nanğo ulatamuq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanği dego osi bonab nanği Stiven aqa jejamu lanğa gisanjosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilin anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneb qaji nanği Stiven koqyoqneb. Koqyoqnsib aqa ulatamu lanğro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanğo anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninği ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosiqa Haran qureq gilosaisonaqa gago Qotei lanğ qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosiqa minnej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanği ti uratnrsimğa mandam mutu bei e na osormitqa deq gilime.’” ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosiqa Kaldia sawa uratosiq Haran qureq gilsiq di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam mutu

iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A angro saiqoji sonaqa Qotei na minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nambabqab qaji nanği ti mandam mutu endi enğwai.’ ⁶ Osiqa minjej, ‘Mati ino moma kalil nanği sawa beiq di yaun tamo soqnibqa sawa deqaji tamo nanği na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnsibqa wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanği peginjrsiy ñumitqa ino moma nanği sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqnqab.’ Qotei na nami Abraham degsi minjej. ⁸ Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minjej, ‘Ni mulun unqam.’ Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak a nambabonaqa bati 8 qa mulun waiyej. Bunuqna Aisak aqa angro Jekop a nambabej. Olo bunuqna Jekop aqa angro 12 nanği dego nambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ “Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11 nanği nango was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nango banq di atnabqa nanği na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqa geregereiyocnej. Osiqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nango mandor a di unoqnsiqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minjej, ‘Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.’ Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ “Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanği mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanği dego inği saiinjrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, ‘Isip sawaq di inği unu.’ Qusiqa gago

moma utru nanği qariñnrnaq inği awaiyqajqa Isip sumeb. Sumsib inği awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanği olo inği awaiyqa qariñnrnaq Isip sumeb. Sumsib nanço was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanği a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanği qa ti dego babtonaq Isip nanço mandor a nanği qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanği olo qariñnrnaq aisib Josep aqa leñ kalil aqa abu Jekop ombla joqsib Isip sumeb. Tamo ti uña ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumsıqa dia sosıq moiyej. Gago moma utru nanği dego dia moreñeb. ¹⁶ Onaqa nanço qusa osi bosib Sekem qureq di subq ateleneb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa anğro nançoq dena awaiyej.

¹⁷ “Ariya Israel nanği Isip uratosib mandam mutu ıga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanği tulañ gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minjej, ‘Bunuqna e na ni ti ino moma nanği ti mandam mutu endi enğwai.’ ¹⁸ Bati deqa Isip nanço mandor bei tigelej. A Josep qa poiyoşai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanği gisa gisañnjroqnsiq ugeugeinjqonej. Nanço anğro ñambabeqna b a na nanği minjqreçnaq osi giloqnsib nañuq di uratnjreçnaq moreñoqne b. ²⁰ Bati deqa Moses a ñambabej. Qotei a Moses qa are tulañ boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanço talq di a ulitosib geregereiyone b. ²¹ Bunuqna nanği Moses osib yaq di uratonab son-aqa Isip nanço mandor aqa anğro sebiñ na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaquajej.

²² A Isip nanngo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo siŋgila koba soqnej. A siŋgila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ “Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanŋi unjrqaqqa marsiqa gilsiq nanngoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osiqa are qalej, ‘Ijo was Israel nanŋi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqaq, “Bole, Qotei a Moses giltimqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom.” ’ Nanŋi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwelosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjr-siqa nanŋi aiyel potnjrsiq minjrej, ‘Ningi aiyel was wo. Kiyaqa ningi qoteqnub?’ ²⁷ Degsi minjrnaqa tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqa Moses aqa baŋ gotraŋyetosiqa minjej, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoqbqam e?’ ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulaŋosiqa gilsiq Midian sawaq di yaunej. Di sosiqa unqa osiqa angro mel aiyel nambabtnjrej.

³⁰ “A di sosiqa wausau 40 koboonaqa Sainai mana aqa wadau sawaq di nam luwit yusiq puloŋeqnaqa Qotei aqa laŋ angro bei nam puloŋq di sonaq unej. ³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unqa osiqa nam luwit utruq gilej. Gilnaqa nam puloŋ miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minjej, ‘O Moses, e ino moma nanngo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a qusiqa

ulaugetosiq gindagindanej. Osiqa nam pulon di unqa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minnej, 'Mandam mutu kiñala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo ungasari nanqi Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Nanqi akamkobaeq nab e queqnum. Deqa e na nanqi Isip nanjo mandor aqa banq dena elenqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarinqmitqa Isip aiqam.' Qotei na Moses degsi minnej.

³⁵ "O ijo was, Moses qujai di nami Israel nanqi na qoreiyosib minjeb, 'Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?' Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarinqonaqa a Israel nanjoq aisiqa aqaryainjrej. Lan angro nam luwitq di sosiqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia manwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanqi joqsiqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na manwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel nanqi minjrej, 'Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunjo ambleq dena tigeltimqa a na ninqi anjam merngoqnas.' ³⁸ Moses qujai dena Israel nanqi joqsiq wadau sawaq di korooqneb. Di gago moma nanqi. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia lan angro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneb. Sosibqa Moses a anjam nambile unu qaji di Qotei aqaq dena yaiyosiqa gago moma nanqi enjrej.

³⁹ "Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma nanqi na aqa anjam dauryqa

uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqneḅ. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, ‘Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa naḅgi na iga joqsib puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsi bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.’ Naḅgi na Aron degsib minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa naḅgi na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisaḅ qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej. ⁴² Naḅgi kumbra degyeb deqa Qotei na naḅgi qoreinjrnaqa naḅgi seḅ ti bai ti bongar ti biḅinjroqneḅ. Naḅgo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo naḅgi bunuqna endegsib neḅgreḅyeb, ‘O Israel tamo uḅgasari, niḅgi wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti ḅumoqnsib gisaḅ qotei naḅgi atrainjroqneḅ. Niḅgi e atraibosaiocneḅ. ⁴³ Niḅgi gisaḅ qotei Molek aqa tal ti gisaḅ qotei Refan aqa bongar ti sigitosib naḅgo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib naḅgi biḅinjroqneḅ. Nuḅgo une deqa e niḅgi wiḅgitqa niḅgi sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo naḅgi anjam degsib neḅgreḅyeb.

⁴⁴ “Gago moma naḅgi wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyo qaji di osi laqneḅ. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyej. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma naḅgi tal di on-abqa Josua na naḅgi joqsi bosiqqa mandam mutu endia soqneḅ. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji naḅgi winjrnaq jaraiyonabqa Qotei a gago moma naḅgi mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma naḅgi Qotei aqa tal

di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsu gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailyej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’ ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa niri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ “O was ningi quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyo qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ ‘Tamo Koba a marqo, “Lañ qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo singa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ningi na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ E ijo segi ban na inji inji kalil di gereiyem unu.” ’ ’ ”

⁵¹ Stiven a anjam kalil di marekritosiq olo Juda tamo kokba nangi singila na endegsi minjrej, “Ningi anjam gotranyo ani tamo. Nungo are Qotei aqaq di sosai. Ningi sawa bei bei qaji nangi bul. Ningi Qotei aqa anjam quqwa urateqnu. Ningi bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqnu. Nungo moma nangi kumbra deqaji yoqneb agi ningi na olo yeqnu. ⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi na nungo moma nangi anjam endegsib minjroqneb, ‘Kumbra Bole Yeqnu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjreqnab nangi quqwa uratoqneb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nangi ugeugeinjroqnsib ñumoqneb. Bei uratosaiyoqneb. Ariya tamo di a bonaqa ningi na nungo moma nangi kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nangi banq di ateb. Atnabqa nangi na qalnab moiyej. Tamo di agi

Yesus. ⁵³ Moses a lan angro nanjo banq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di ninji na osib olo dauryqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba nanji degsi minjrej.

Nanji Stiven meniñ na qalsib moiyyoteb

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba nanji Stiven aqa anjam di qunab are qametnjrnaqa minjin ani oqetnjrnaqa qalagei anjam atoqnej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven siñgila yonaqa a lan goge tarosiqa Qotei aqa rian koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa ban woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba nanji minjrej, “Ninji quiy. Lan waqwoqa Tamo Angro a Qotei aqa ban woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷ Stiven a nanji degsi minjrnaqa nanji kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulan murqumyosib nanjo dabkala ban na getentosib gurgur ti gilsib siñgila na Stiven ojob. ⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiqajqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqneb. Tamo nanji nami Stiven aqa jejamu lanja gisanjyeb qaji nanji na nanjo gara jugo piqtelenosib angro wala bei aqa ñam Sol aqa siñgaq di koroiyeb. ⁵⁹ Tamo kalil nanji meniñ na Stiven qaleqñabqa a moiqa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qunuj ame.” ⁶⁰ Degsi pailyosiqa siñga tombol na awoosiq tulan maosiq marej, “O Tamo Koba, nanji e lubonub nanjo une deqa ni na kambatnjraime.” A degsi pailyosiqa moiyej.

8

1-2 Nanġi Stiven qalnab moinaqa Sol a di unsiqa tulaġ areboleboleiyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalnub moiġo.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqneb qaji nanġi Stiven moiyej deqa akamkobaoqnsib bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanġi ugeugeinjroqnej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanġi Kristen nanġi qa minjiġ oqetnjrnaqa ugeugeinjroqneb. Deqa Kristen nanġi segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqneb. Yesus aqa anjam maro tamo nanġi segi Jerusalem di soqneb. Nanġi jaraiyosai. ³ Sol a dego Kristen nanġi qa minjiġ oqeqlnaqa ugeugeinjroqnej. A nanġo segi segi talq giloqnsiqa tamo ti uġa ti ojelenjoqnsiqa nanġi joqoqnsiq aiyooqnsiqa tonto talq di breinjroqnej.

Samaria qureq di nanġi Qotei aqa anjam mare mare laqneb

⁴ Yesus aqa tamo uġgasari jaraiyeb qaji nanġi sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqnsib laqneb. ⁵ Filip a Samaria nanġo qure kobaqujaq gilsiq dia nanġi Kristus aqa anjam minjroqnej. ⁶ Minjroqnsiqa maġwa gargekoba yeqlnaqa nanġi unoqnsib Filip aqa anjam dauryoqneb. ⁷ Tamo uġgasari gargekoba nanġi mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnjreqnaqa mondor uge nanġi nanġo jejamu uratoqnsib tulaġ lelenjoqnsib jaraiyoqneb. Tamo uġgasari jejamu lainjro qaji ti sinġa qandamnjro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqnej. ⁸ Deqa qure dia tamo uġgasari nanġi tulaġ areboleboleinjroqnej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqnej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqnsiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, “E tamo kobaquja.” Degyeqnaqa tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanği a ulaiyoqnsibqa binjiyoqneb. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lañaj ti kalil qure dia soqneb qaji nanği Saimon aqa anjam quoqnsib dauryoqneb. Osib aqa ñam soqtoqnsib maroqneb, “Tamo endi a singila koba. A Qotei aqa singila na waueqnu.” ¹¹ Nanği degyoqneb. Di kiyaaqa? Saimon a nami quñam qaloqnsiq manwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanği a unoqnsib binjiyoqneb. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanžo Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo ungasari gargekoba nanği quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanžo areqalo singilatoqneb. Degyeqnaqqa Filip na nanği yansnjroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaqa Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa ban na manwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulan prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo ungasari gargekoba nanği Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanžo areqalo singilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanği degsi qusi-bqa Pita Jon wo qariñjnab Samaria nanžoq gileb. Gilsib Samaria nanği qa endegsib Qotei pailyeb, “O Abu, ni na Samaria nanği ino Mondor Bole

enjrime.” Degsib Qotei pailyeb. ¹⁶ Di kiyaqa? Bati di Qotei aqa Mondor nanḡoq aiyosaisoqnej deqa. Nanḡi Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nanḡi aiyel Samaria nanḡi qa pailyoqnsibqa nanḡo gateq di ban ateq nab nanḡi Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanḡi degyeq nabqa Saimon a unsiqa silali osi bosiqqa nanḡi aiyel silali enjrqa osiqa minjrej, ¹⁹ “Ninḡi e dego sinḡila ebibqa e kamba tamo qudei nanḡo gateq di ban atoqnitqa nanḡi Mondor Bole oq nab.”

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minjej, “Qotei aqa sinḡila endi a na iga laḡa egwo. Iga silali na awaiyo-sai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unḡo bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulaḡ uge. Ino kumbra uge dena ni sinḡila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleiyqas.” ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ninḡi segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanḡi qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saeqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyooqnsib Samaria nanḡo qure qure kalilq di brantooqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeq nab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa laŋ aŋgro bei a Filip aqaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiyejunu deq aiye.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a laŋ aŋgro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq aiyej. Aisiq ŋam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqaqqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nango mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di aqa ñam Kandasi. A uŋa. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nenŋrenq di so qaji di sisiyoqnsiq aiyoqnej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jojomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jojomyosiqa tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqa nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiqa ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqaqqa osi gileb. Kaja nanŋi juŋgum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanŋi a tulaŋ ugeugeiyosib gisaŋ anjam gargekoba aqa jejamuq di laŋa qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A aŋgro saiqoji unu deqa tamo qudei na aqa aŋgro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo

aqa anjam endi yai qa nenngrenyej? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nenngrenyej?” ³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej. ³⁶ Onaqa nanği gam dauryosib aiyosib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. İnği bei na e getentbqa keresai. Deqa ni e yansbe.” ³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa sinğilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa sinğilatqam poibqo, a Qotei aqa Niri.”

³⁸ Degsi minjsiqa aqa karis tigeltosiq nanği aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanği aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip lountosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulan areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aiyej. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiq dena walweloqnsiqa qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo unğasari nanği minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo sinğilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo unğasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanği ugeugeinjsim moiyojnırqajqa sinğila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsiq minjej, ² “Ni anjam bei nenngrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanği enjrqai. Enjritqa nanği na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo unğasari Damaskus qureq di Yesus

aqa gam dauryeqnub qaji nanği tontnrjsiy joqsiy Jerusalem bğai.”³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrenyosiq yonaqa walwelosi gilsiq Damaskus qure jojomyeqnaqa gamq di pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aqaq aisiq tulan rianonaqa a ulonosiq mandamq di ñeiej. Neiesosiqqa Yesus aqa kakro quej. Yesus na minnej, “O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqnum?”⁵ Onaqa Sol na minnej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minnej, “E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum.”⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaqa tamo nanği Sol ombla walweloqneb qaji nanği Yesus aqa kakro qusib ñam ateb nanği tamo bei unosai. Deqa nanği ulaosib mequmosib lanja tigelesoqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena tigelosiqqa ñam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nanği a babanjosib Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub ñam qandimyonaq soqnej. Deqa a inği bei ujosai. A ya ujosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa ñam Ananias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiqqa ñeioobilqei na minnej, “O Ananias.” Onaqa minnej, “Tamo Koba, e agiende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba a na minnej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa ñam Tintin di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa ñam Sol a dia pailyoqnsiq unu di unqam. ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a ñeioobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa ñam Ananias a bosim Sol aqaq di banj atimqa ñam poiyim sawa unqas.”

13-14 Onaqa Ananaias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo uŋgasari naŋgi tulaŋ ugeugeinjreqnu. Atra tamo kokba naŋgi na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo uŋgasari ino ñam metoqnsib pailmeqñub qaji naŋgi tontnjrsim joqsim Jerusalem aiqajqa deqa bej. Tamo gargekoba naŋgi degsib mareqñab e queqñum.” 15 Onaqa Tamo Koba a na Ananaias minjej, “Ni ijo anjam dauryosim Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo ñam osi walwelosim sawa sawa kalilq di tamo uŋgasari Qotei qaliesai qaji naŋgi ti mandor kokba ti Israel naŋgi ti ijo ñam ubtosim minjroqñqas. 16 A ijo ñam qa gulbe gargekoba itoqñqas. Gulbe di e na osoryoqñit itoqñqas.”

17 Onaqa Ananaias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiqqa Sol aqaq di baŋ atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus agi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa ñamdamu olo poiyyqas. Yimqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aisim a siŋgilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosiqa qarinybqoqa agi e inoq bonum.” 18 Ananaias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa inŋi bei qe gajige bul Sol aqa ñamdamuq dena ulononaq ñam poiyyonaqa sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananaias na Yesus aqa ñam na yansej. 19-20 Yansonaqa a inŋi uynaqa jejamu siŋgilaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na korooqneb. A Juda nanço Qotei tal dego miligiq giloqnsiqa nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Niri.” ²¹ Yeqnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nanği tulan prugoqnsib maroqneb, “Ninği uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnub qaji nanği ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanği tontnjrsim atra tamo kokba nançoq olo joqsim aiqajqa bej.” Tamo ungasari nanği degsib maroqnsib tulan prugoqneb.

²² Sol a singila na Qotei aqa wau yeqnaqa aqa singila ti powo ti tulan kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” Degsi mareqnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneb qaji nanği aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanği Sol qalsib moiyoqajqa maroqneb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanği koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.” ²⁴⁻²⁵ Nanği degsib marsibqa Sol a ulanaim deqa nanği qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryoqneb qaji nanği na qolo a osib gumbağ di jigsib qure aqa jeñ gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jeñ qalaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walwelosiqa Jerusalem di brantosiq tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqoq gilsiq minjrej, “E ningi koba na Qotei aqa wau ojgom.” Degsi minjrnaqa nanqi a ulaiyosib saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqnej di nanqi poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqoq gilsiq Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minjej qaji deqa nanqi sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosaiqnej deqa ti Barnabas na nanqi sainjrej. ²⁸ Deqa nanqi Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosaiqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nanqi di Grik anjam maro qaji. Nanqi Sol ombla anjam na qotsibqa nanqi a qa ugeosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyoqom.” ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qarinyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo ungasari Yesus qa nanqo areqalo sinjilateb qaji nanqi gegerere lawo na soqneb. Nanqi bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are sinjilatetnjroqnej. Tamo ungasari gargekoba nanqi are bulyoqnsib Kristen nanqo miligiq aiyeqneb nanqi tulañ kobaoqneb.

Pita na Ainias boletej

³² Ariya Pita a sawa bei beiq di laqnsiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi

tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanği itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Ainias. A jejamu laiyoñaq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ñeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minjej, “Ainias, Yesus Kristus na ni boletmqo. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu siñgilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanği tamo di boleonaq unsibqa nanği are bulyosib Tamo Koba qa nanço areqalo siñgilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di uña bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A uña bolequja. A gaigai kumbra tulañ bolequja yoqnsiqa tamo ungasari inği inği saiçoji nanği lueinjroqnsiq inği anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa uña qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiyel qarijnrnab aisib Pita minjeb, “Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.” ³⁹ Onaqa Pita a tigelosiq nanği daurnjrsiq koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanği Pita osib uña moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa uña qobul kalil nanği Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanği koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb. ⁴⁰ Onaqa Pita a nanği minjrej, “Niñgi kalil oqediy.” Degsi minjrnaqa nanği oqedonab siñga pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq

koboonaqa uña moiyej qaji aqa areq gilsiq minje, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a ñam plaltosiqa Pita unsiq tigelosiq awoej. ⁴¹ Onaqa Pita na aqa bañ ojsiq tigeltej. Tigeltosiqa Qotei aqa segi tamo uñgasari nañgi ti uña qobul nañgi ti metnjrnaqa nañgi warum miligiq bosib Tabita uneb a ñambile soqnej. ⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo uñgasari kalil nañgi mañwa deqa qusibqa nañgi gargekoba Tamo Koba qa nañgo areqalo siñgilateb. ⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na inñgi inñgi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Lañ angro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo nañgo gate. A na qaja tamo 100 nañgi taqatnjroqnej. Qaja tamo nañgi di Itali sawa qaji. ² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo uñgasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nañgi a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda nañgi inñgi inñgi saiinjreqnaqa a nañgi silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej. ³ Ariya bati bei señ kelinjtonaqa Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaga ñeio bulosiqa Qotei aqa lañ angro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa lañ angro dena minjej, “O Kornilius.” ⁴ Onaqa Kornilius na lañ angro di koqyosiqa tulañ ulaugetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaaq ijoq bonum?”

Onaqa lan angro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inği inği sainjreq-naqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulan arebole-boleiyeqnu. ⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. ⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Lan angro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulanonaqa Kornilius na aqa kangal tamo aiyel metnjrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiq wauetoqnej. ⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lan angro a marej qaji di nanği qalub minjrnsiq qarijnjrnaq Jopa qureq aiyeb.

Pita a ñeio bulej

⁹ Nanği walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeqnabqa bati qujai deqa Pita a Qotei pailyqa osiq warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige. ¹⁰⁻¹¹ Oqsiq warum dia sonaqa a mamyonaca uña qudei nanği minjrnaqa inği goiyeteb. Inği goiyeqnabqa Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñeio bulej. A ñeio bulosiq lan waqonaq inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lan goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej. ¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel ti baun ti amal ti bagu ti qebari ti sonab

unjrej. ¹³ Unjrşiqa kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.” ¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaioqnem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.” ¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “İngi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.” ¹⁶ Gara di degsi aiyoyalubtosıqa olo torei oqej.

¹⁷ Neio di aqa utru Pita a poiyoşai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarınjrej qaji nanđi Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanđi endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemnjrnabqa nanđi na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanđi walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a neio deqa are koba qaleq-naqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanđi daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanđi qarınjnronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nango areq di brantosiq minjrej, “Niñgi tamo ñameqnub qaji agi e di. Niñgi kiyaca bonub?” ²² Onaqa nanđi na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosıqa kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanđi a qa mareqnub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa lañ anđro bei a Kornilius aqaq di brantosiq minjrej, ‘Ni tamo qudei nanđi qarınjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwam.’” ²³ Onaqa Pita a nango

anjam di qusiqa nanği joqsiqa tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Nereņosib nebeonaqa Pita a nanği koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanği gilsib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa nanği tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanği qa tariņoqnsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nanği ti aqa segi leñ nanği ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariņoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsiq Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiqa tal gogetonaqa Kornilius a bosiqa Pita aqa siñgaq di siñga pulutosiqa a biñiyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiq minjej, “Ni tigel. Ni e biñibaim. Aqo ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiqa nanği ombla anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo unğasari gargekoba nanği koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrnsiqa minjrej, “Niñgi qalie, e Juda tamo. Niñgi Juda tamo sai. Niñgi sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nuñgo tal gogetqajqa getento koba. Iga niñgi koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nenğrenyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanği ijo ñamgalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa niñgi e qa anjam qarinyonab e nuñgo anjam gotranjosai. E nuñgo anjam dauryosim bosim nuñgo tal gogetonum. Deqa niñgi merbiy, niñgi kiyaaqa e qa anjam qarinyeb?”

30-31 Onaqa Kornilius na Pita minjej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo seŋ bati kere endego seŋ ke-
 liŋtonaqa e pailyeqnamqa tamo bei gara tulaŋ qat
 jigsiqa bosiq ijo ulatamuq di tigelosiq merbej, ‘O
 Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda
 naŋgi iŋgi iŋgi saiinjreqnaqa ni na naŋgi aqaryain-
 jreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a
 ni qa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni
 na tamo qudei naŋgi qariŋnjrimqa Jopa qureq aisib
 dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab.
 A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas.
 A tamo bei wagme aqa jegara na iŋgi iŋgi gereiyo
 qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal
 agi alile qalaq di unu.’ ³³ Laŋ angro na e degsi
 merbonaqa e tamo qudei naŋgi urur qariŋnjrn
 Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni
 na naŋgi daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e
 ni qa tulaŋ areboleboleibqo. Endego iga kalil en-
 dia koroosimqa Qotei aqa ŋamgalaq di awejunum.
 Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji
 di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita
 degsi minjej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiq naŋgi endegsi minjrej,
 “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa
 maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu.
 Aqa ŋamgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa
 sawa sawa kalilq di tamo ungasari kumbra bole
 bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji
 naŋgi Qotei na tulaŋ areinjreqnu. ³⁶ Bole, nami
 Qotei na aqa anjam bole qariŋyonaqa Israel naŋgo
 segiq aiyej. Anjam bole di aqa damu endegsi

unu. Tamo ungasari nanği Qotei ti ombla jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanġo Tamo Koba. ³⁷ Niņgi qalie, Jon a bosiqā tamo ungasari nanği yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiqa Judia sawa nanġo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa siņgila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiqa kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiqa tamo ungasari Satan na ugetnjro qaji nanği kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a siņgila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanġo sawa ti Jerusalem qure ti dia maņwa gargekoba yeqnaqa iga gago ņamdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoqnsim laqnum. Ariya nanği na Yesus osib ņamburbasq di qalsib moiyoteb. ⁴⁰ Bati qalub koboonāqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonāqa a tigelosiqa gago ņamdamuq di branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanġo ņamdamuq di brantosaiioqnej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi brantoqnej. Agi a subq na tigelosiqa iga koba na awooqnsimqa iņgi ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na mergej, 'E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondoņ e na tamo ņambile so qaji ti tamo moreņo qaji ti nanği peginjrqi. Niņgi na tamo ungasari nanği e qa degsib minjroqniy.' Yesus na iga degsi mergej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği nami endegsib maroqneb, 'Qotei na tamo ungasari kalil Kristus qa nanġo areqalo siņgilatqab qaji nanği aqa ñam na nanġo une kobotetnjrqas.' "

Qotei na sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qu-jai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanço meñ bulyetnırnaqa nanği qure utru segi segi nanço anjam poinırnaqa marelenjoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqn-abqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nanği di qusibqa tulañ prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ “Iga Juda tamo unum. Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanği yansnırqajqa saidgwa keresai.” ⁴⁸ Osiqa nanği minjrej, “Niñgi Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy.” Degsi minırnaqa nanği na yanso osib Pita minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Degsi minınabqa a nanği koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil Judia sawaq di soqneb qaji nanği ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei qaji nanği dego Qotei aqa anjam osib nanço areqaloq di singilateb.” ² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei Yesus daury-oqneb qaji nanği na Pita ñirințosib minjeb, ³ “Sawa bei bei qaji nanği muluñ unosaieqñub. Deqa ni kiyaaqa nanço tal gogetosim nanği ti awoosim inği uyoqñem?”

⁴ Onaqa Pita a nanqo anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej, ⁵ “E Jopa qureq di pailyeq-namqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bulosimqa ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lan goge na ura uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶ Unsim geregere gara miligi peleyosim wagne utru segi segi unjrem. Wagne juwan ti amal ti bagu ti qe-bari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, ‘O Pita, ni tigelosim wagne bei qalsim uye.’ ⁸ Onaqa e marem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagne uge uge deqaji e nami uyosaiognem. Wagne uge deqaji uyqajqa di getento koba.’ ⁹ Onaqa kakro di a olo lan goge na brantej. A marej, ‘Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.’ ¹⁰ Gara di degsi aiyoqalubtosiq wagne kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub nanqi bosib e soqnem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nanqi Sisaria qureq dena qarijnrnaq ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nanqi qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nanqi qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejunub qaji nanqi koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa tamo dena iga endegsi saigej, ‘Lan angro bei a bosiq a ijo talq endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, “Ni na tamo qudei nanqi qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa

anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nanği dego elenqas.” ’ ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaga e kamba anjam marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqneb qaji nanğoq aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanğoq aiyej. ¹⁶ Nanğoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, ‘Jon a ya na tamo ungasari nanği yansjroqnej. Ariya e Mondor Bole aqa singila na ninği yansğwai.’ ¹⁷ O ijo was ninği quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanği dego Yesus qa nanğo areqalo singilateq nabqa Qotei na aqa Mondor nanği enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai.”

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita nirinğeb qaji nanği aqa anjam di qunabqa nanğo nirinğ koboej. Deqa nanği Qotei aqa ñam soqtosib mareb, “Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanği dego ñambile gaigai sqab.”

Antiok qureq di tamo ungasari gargekoba nanği are bulyoqneb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanği na Kristen nanği ugeugeinjreqnab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleğeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda nanği segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nanği Qotei aqa anjam minjrosaiogneb. ²⁰ Ariya

Kristen qudei nanği Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanği dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb. ²¹ Kristen nanği di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneb deqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo singilatoqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo unğasari Jerusalem di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsıqa Qotei a Grik nanği qa dego are boleiyooqnsıqa aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyej. Deqa a na nanği kalil are singilatetnjroqnsıqa minjroqnej, “Niği Tamo Koba a gaigai dauryooqnsib soqniy.” ²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosiq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quooqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol namqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol namosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyej. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo unğasari nanği koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanço nam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanği Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa nam Agabus. Nanği Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosıqa marej, “Sawa sawa kalilq di nanği mam koba oqab.” Agabus

a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo ungasari nanği Agabus aqa anjam di qusibqa nanği nanço segi segi silali soqnej di koroiyeb. Koroiyosib nanço Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanği aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nançoq aiyej. ³⁰ Silali di nanği Barnabas Sol wo enjrnabqa nanği na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanço banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiqa tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo ungasari qudei nanği ojelenosiq ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanği areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego ojej. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uygajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsiqa tonto talq di waiyosiq qaja tamo 16 nanği minjrnaqa nanği Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanço ulatamuq di tigeltqai.” ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanği singila na Pita qa pailyoqneb.

Lan angro bei a bosiq Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanço ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab neiesoqnej. Qaja tamo qudei nanği tonto tal siranme

jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lañ angro bei a warum miligiq di brantoqujatej. Aqa rian na warum di tulan suwantej. Onaqa lañ angro dena Pita jar banqaq di kontosiq a dudumyej. Dudumyosiq minnej, “Ni tigeloqujat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa ban qoseb qaji di pambloņosib uloneb. ⁸ Onaqa lañ angro na olo Pita minnej, “Ino gara tigsim ino singa tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minnej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq lañ angro dauryosiq gilej. Lañ angro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyosai. A are qalej, “E ņeiobilqeionum kiyo?” ¹⁰ Nanĝi walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siran a segi waqonaqa nanĝi aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nanĝi siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib lañ angro na Pita uratosiq ulanej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyonaqa marej, “Bole. En-dego e qalieonum, Juda nanĝi e lubqa laqnabqa Tamo Koba a na aqa lañ angro qarinyoqa bosiq e aqaryaibosiq Herot aqa banq dena e oqo.” ¹² Pita a degsi poiyonaqa walwelosi gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nanĝi koroesosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a tal meq di brantosiq siranmeq di tigelosiq kindokindonosiq maeqnaqa kanĝal uña bei aqa ñam Roda a bosiq siran waqtqa osiq Pita aqa kakro qusiq tulan areboleboleiyej. Onaqa a siran waqtqa uratosiq

olo urur ti warum miligiq gilsiq nanği minjrej, “Pita bço agi tal meq di tigelejunu!”¹⁵ Onaqa nanği na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita sai.” Degsi minjnabqa a tulañ singilaosiq minjrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bço aqa kakro quonum.” Onaqa nanği na minjeb, “Di Pita sai. Di aqa lañ anğro kiyo?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiq kin-dokindoneqnaqa nanği kalil bosib siran waqtosib Pita unsib tulañ prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa bañ soqtonaqa nanği kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nanği sainjrej. Osiq minjrej, “Niñgi gilsib Yesus aqa tamo unğasari kalil Jems ombla endegsib minjriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’” Pita a nanği degsi minjrnsiq nanği uratnjrsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği ñam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nanği degsi unsibqa tulañ ulaugetosib are koba qaloqn-sib maroqneb, “Pita a qabitqo?” ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Niñgi tonto talq gilsib Pita osib boiy.” Degsi minjrnaqa nanği tonto talq gilsib Pita qa ñamonab ugeinjrej. Ugeinj-rnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği nenemnjrnaqa minjeb, “Pita a qabitqo kiyo di iga qaliesai.” Nanği degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nanği minjrej, “Nanği Pita geregere taqatosai deqa niñgi na nanği ñumib moreñqab.” Osiq bunuqna Herot a Judia sawa uratosiq Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nanği qa nřinjugetej. Deqa tamo unğasari qure aiyel dia soqneb qaji nanği koroosib mareb, “Iga tamo qudei qarijnřrimqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa nřin koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qarijnřrnabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim aqa nřin koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanğoq dena Tair ti Saidon ti nanği na inği awaiyoqneb. Utru deqa nanği Herot aqa nřin kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanğo anjam di qusiqa gilsiq Herot minjej.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanği koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nanği koroonaqqa Herot a nanği anjam bei minjřqa osiq mandor kokba nanğo wala gaigai jigeqñub deqaji bei jigsıqa aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanği anjam minjroqnej. ²² Minjreqnaqa tamo unğasari koroesoqneb qaji nanği aqa anjam di quonqsib tulañ areboleboleinřnaqa lelenosib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsıqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lañ angro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyej.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsıqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanği Jerusalem dia nanğo wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa

ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanği na Barnabas Sol wo giltñjreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanği ti Qotei aqa anjam plalto tamo nanği ti Kristen nanço ambleq di soqneb. Nanço ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal qujaiq di anğro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nanği Tamo Koba a qa louoqnsib inği ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanği minjrej, “Ninği Barnabas Sol wo nanği aiyel giltñjrsib qarınjribqa nanği gilsib wau e na enjronum qaji di ojqab.” ³ Onaqa nanği inği ti ya ti uratosib pailyosib nanço aiyel gateq di ban atsib qarınjrnab gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanği Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanği aiyel qarınjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobun bei gogetosib qobun na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanği sinğa na walweloqnsib Juda nanço Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanği aiyel daurnjrsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanği Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo unğasari nanği gisa gisañjroqnsiqa endegsi

minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸ Rom nango gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanqi metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nango anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo sinqilato uge.” ⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq sinqila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa anqro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisan anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisan kumbra yqajqa tulan sinqilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisan anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa sinqila inoq aiyimqa ni ñamdamu getenmimqa bati gargekoba yala seŋ unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambruiyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nanqi metnjroqnsiqa endegi minjroqnej, “Ningi ijo ban ojsib e gam osorbiy.” ¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa sinqila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanqi maroqneb qaji di poiyoŋaqa tulan prugosiq Yesus qa aqa areqalo sinqilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanqi Pol dauryosib laqneb qaji nanqi a koba na Pafos qure uratosib qobun na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq

di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak a nanġi uratnġr-siqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. ¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanġi Perga qure uratosib siġna na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanġi Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanġi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanġi na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, niġi gagoq bonub deqa tamo uŋgasari nanġo are siġgilatetnġrqajqa anjam bei soqnim tigelosib mariy.”

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiqa aqa baŋ soqtonaqa tamo uŋgasari nanġi kirionabqa endegsi minjrej, “O Israel niġi ti tamo uŋgasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niġi ti ijo anjam endi quiy. ¹⁷ Qotei a nami gago moma nanġi giltnġrnaqa nanġi Isip sawaq di tulaŋ gargekobaonabqa Qotei a siġgila na nanġi joqsiqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanġi di agi Israel. ¹⁸ Nanġi gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nanġo gulbe qoboiyetnġroqnej. ¹⁹ Osiqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnġrsiqa nanġo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanġi enjroqnej. Qotei a nanġi degnġroqnsiq bosiq wausau 450 koboej. ²⁰ Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanġi giltnġr-siqa gate kokba atsiqa siġgila enjreqnaqa siġgila dena nanġi na Israel tamo uŋgasari nanġi taqatnġroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ “Onaqa Israel nanġi na Samuel minjeb, ‘Ni na

tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa njiri Sol giltonaqa a Israel nanjo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa lenj. A Israel nanjo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej. ²² Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanjo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa njiri Devit unonum, aqa kumbra tulan boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulan arearetbeqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqnqas.’ ²³ O ijo was ninji quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa lenj nanjoq dena tamo bei giltosiqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinyonaq bej.

²⁴ “Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiqa Israel nanji endegsi minjroqnej, ‘Ninji are bulyibqa e na ninji yansngwai.’ ²⁵ Osiqa aqa wau kobotqa osiqa olo endegsi maroqnej, ‘Ninji e qa kiyersib mareqnub? E nami merngem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo lanaj. Deqa e na Kristus kangalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a degsi maroqnej.

²⁶ “O Abraham aqa moma ninji ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji ninji ti ijo anjam endi quiy. Ninji kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinyonaq gagoq bej. ²⁷ Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanjo gate ti nanji na Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb. Di kiyaaqa? Yesus a bole Kristus di

nanği poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanço anjam yori bati gaigai sisiyeqñub qaji di aqa damu dego nanği poinjrosai. Utru deqa nanği na Yesus qalib moiçajqa anjam qoseb. Nanço kumbra dena nanği Qotei aqa medabu o tamo nanço anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanği Yesus aqa une bei babtosai. Nanği a moiçotqajqa utru saiçoji. Deqa nanği laña aqa jejamuq di une çamsib Pailat minjeb, 'Yesus a une ti deqa ni a ñamburbasq di gaint.' Degsib minjnabqa a na Yesus osiq çaja tamo nanço bañq di atnaqa nanği a qalñab moiyej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği nami nenğrenyeb qaji di Juda nanği keretosib yosib ağı Yesus çalsib moiçoteb. Moiçotosib ñamburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiqa tamo nanği nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeb çaji nanço ñamdamuq di bati gargekoba branteqnaqa nanği unoqñeb. Deqa bini nanği Yesus qa anjam saocñsib laqñabqa Juda tamo uñgasari kalil nanği queqñub.

³² "Nami Qotei na gago moma nanği anjam bole endegsi minjrej, 'E na Kristus qarinyit bosim tamo uñgasari nanği eleñqas.' Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na ñingi merñgeqñum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu babtqa osiq deqa Yesus olo subq na tigeltej. Gago moma nanço leñ ağı iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nenğrenyej, 'Ni ijo anğro bole.

Bini e ni ñambabtmonum.'

Devit a lou namba 2q di anjam di nenğrenyej.

³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, 'E nami Devit boletem dego kere e ningi boletngwai. E bole merngonum.' ³⁵ Deqa ningi quiy. Nami Devit a Qotei minnej, 'Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.' Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nengrenyej. ³⁶ Ningi qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanqi nami subq ateleneb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaej. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusao-sai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ningi endegsi poinjem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nungo une kobotetngwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ningi merngeqnum. ³⁹ Ningi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nungo une kobotetngwasai. A ningi tamo bole qa merngwasai dego. Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqnub qaji nanqi segi Qotei na une kobotetnjroqnsiq nanqi tamo bole qa minjreqnu. ⁴⁰ Deqa ningi geregere ñam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nanqi nami maroqneb qaji di aqa damu nungoq bo uge. Agi nanqi endegsib maroqneb, ⁴¹ 'O ijo anjam misilinjo qaji tamo, nungo bati qa e na manwa bei babbatitqa ningi di unsib tulan prugwab. Tamo bei na manwa deqa saingwas di ningi bole qa marqasai. Deqa ningi padalougetqab.' ” Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanqi

Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nanği na minjreb, “Yori bati bei ninği bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom.” ⁴³ Tamo ungasari nanği jaraiyeq nabqa nanço ambleq di Juda gargekoba nanği na Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanço miligiq aiyeb qaji nanği dego Pol Barnabas wo nanği daurnjreb. Deqa nanği aiyel na nanço are sinğilatetnjroqsib endegsib minjroqneb, “Qotei a ninği qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ninği geregere ojesoqniy.”

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanği Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵ Onaqa Juda nanği na nanği unjrsib are ugeinjrej. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanği na aqa anjam gegentoqsib a misilinyoqneb. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanği na Juda nanği sinğila na endegsib minjreb, “Qotei na aqo Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Ninği namoqna Juda nanği segi ijo anjam minjroqniy.’ Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ninği Juda segi namoqna merñgeqnum. Merñgeqnamqa ninği na gago anjam gotranjyeq nub. Nunço kumbra dena ninği nunço segi jejamuq di une atoqsib ninği ñambile gaigai sqajqa gam urateq nub. Deqa ninği quiy. Bini aqo aiyel ninği uratñgsimqa sawa bei bei qaji nançoq giloqnsim Qotei aqa anjam nanği minjroqnqom. ⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaca? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, ‘E ni qarinqmitqa ni pulon bul sosim sawa bei bei qaji nançoq giloqnqam. Giloqnsim lañ utru qolqeq di tamo ungasari nanği ijo anjam minjro-

qnim e na nanği elenqai.’ ”

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Tamo Koba aqa anjam binjyoqneb. Deqa qure dia tamo unğasari Qotei na nami nambile gaigai sqajqa giltnjrej qaji nanği Yesus qa nanço areqalo sinğilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaosiqqa sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanği Pol Barnabas wo nanği qa tulan minjin oqetnjrnaqa uña kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanği ti qure deqa gate kokba ti nanço are ugetetnjreb. Are ugetetnjrnabqa nanği tigelosib Pol Barnabas wo nanği ugeugeinjsib nanği aiyel qure dia sqajqa sinğila na saidnjrsib winjrnab jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanği aiyel nanço sinğa tumberum butuyosib qure di urateb. Juda nanği nanço segi une qalieqajqa deqa nanği aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo sinğilateb qaji nanço are miligiq aiyeqnsiqqa nanği sinğilatnjreqnaqa nanği tulan areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanği Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanği Aikoniam dia Juda nanço Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo unğasari nanği koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa nanço aiyel anjam dena tamo unğasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti are qametnjrnaqa nanği

Yesus qa nanngo areqalo siŋgilateb. ² Onaqa Juda qudei nanŋi Pol Barnabas wo nanngo anjam quqwa uratosib Grik qudei nanngo are ugetetnɔrnabqa nanŋi Yesus aqa tamo uŋgasari nanŋi qa ugeosib misiliŋnɔroqneb. ³ Deqa nanŋi aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo uŋgasari nanŋi qa are boleyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanŋi aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanŋi aiyel siŋgila enjreqnaqa nanŋi maŋwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo uŋgasari gargekoba nanŋi maŋwa di unoqnsib endegsi poinɔroqnej, “Bole, nanngo aiyel anjam di Qotei aqa anjam.” ⁴ Onaqa qure dia tamo uŋgasari nanŋi poelenɔsib qudei nanŋi Juda nanŋi daurnɔrsib olo qudei nanŋi Pol Barnabas wo nanŋi daurnɔreb. ⁵ Deqa Grik qudei ti Juda qudei ti nanngo gate nanŋi ti endegsib are qaleb, “Iga na nanŋi aiyel ugeugeinɔrsim meniŋ na ŋumsim moiyoɔnɔrnɔm.”

⁶ Onaqa nanngo areqalo di Pol Barnabas wo nanŋi qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nanngo qure aiyel Listra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jojom di dego branteb. ⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanŋi Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Listra qureq di tamo bei ai miligiq na siŋga qandamo ŋambabej qaji a soqnej. A nami walwelo-saiqnej. Aqa siŋga siŋgila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palon-teqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiqa aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa

tamo di metosiq minjej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji unsibqa nanjo segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Ninji uniy. Gago qotei nanji tamo bulyosib gagoq bonub.”

¹² Nanji degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanji a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.”

¹³ Qure polomq di nanjo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq nam so na walatnjrsiqa Pol Barnabas wo nanji aiyel atrainjrqa marsiqa tamo ungasari gargekoba joqsiq nanji koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanji deqa qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa nanjo segi gara bumbranyosib gurgur ti tamo ungasari nanjo ambleq aisib lelenosib minjreb, ¹⁵ “O tamo ungasari, ninji kiyaaq kumbra endi yeqnub? Aqo aiyel mandam tamo, ninji ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ninji merngeqnum. Di kiyaaq? Ninji are bulyosib gisan qotei kalil endi torei uratnjrsib Qotei nambile so qaji a qa nunjo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lan ti mandam ti yuwal ti inji inji kalil ti gereiyej. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanji uratnjreqnaqa nanji nanjo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. ¹⁷ Bati deqa Qotei a ninji qa uliosaiqnej. Ninji a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ninji geregereingoqnej. A lan goge na awa engeqnaqa inji uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ninji uyoqnsib areboleboleingoqnej.” ¹⁸ Onaqa

tamo ungasari nanği Pol Barnabas wo nanęo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ninęi gago qotei.” Dęgsib minjroqnsib nanęi aiyel atrainjrqa-jqa tulaņ singilaeqnab nanęi na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nanęi Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari nanęo are ugetetnjrnabqa nanęi tigelosib Pol meniņ na qaleb. Osib a girinęosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanęi are qaleb, “A moiqo.” ²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nanęo areqalo singilateb qaji nanęi Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di neiesonaq a kainęesonabqa tigelosiq a olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiq a ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nanęi na Kristen nanęi singilatnjreb

²¹ Nanęi aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole plalteqnabqa tamo ungasari gargekoba nanęi Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanęi aiyel olo puluosib qure kalil nanęi nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Listra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nanęi aiyel dęgsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanęi singilatnjroqnsib minjroqneb, “Ninęi Yesus qa nunęo areqalo singilatoqnsib soqniy. Ninęi gulbe gargekoba itelenqab di unęum. Gulbe di nunęoq boqniqbqa Qotei a nunęo Mandor Koba sosim ninęi taqatęwas.” ²³ Qure kalilq di nanęi aiyel na Kristen gate atelenoqneb. Osib inęi ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanęi qa pailyoqneb. Osib nanęi joqsib Tamo Koba agi nami a qa nanęo areqalo singilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanği olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanği aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. ²⁶ Aisib dena qobun gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanği dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanği koroosib nanği aiyel qa pailyosib qariñjnab gileb. Qotei a nanği aiyel qa are boleyim nanği aiyel siñgila na wauoqnqajqa deqa pailyeb. Ariya nanği aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. ²⁷ Aisib Kristen nanği koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nanço ban na yoqnej qaji deqa nanği sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego gam waqtetnjreqnaqa nanği Yesus qa nanço areqalo siñgilateqñub.” ²⁸ Nanği aiyel Antiok qureq di tamo unqasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanği Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanği Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanği endegsib minjreb, “Ninği Moses aqa dal anjam dauryosib mulun uniy. Yimqa Qotei a ninği elenqas. Ninği mulun unqasai di Qotei a ninği elenqasai.” ² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanği qusibqa tamo nanği di ñirinjnrsib nanği ti

anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanği koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanği qarinjrim Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanžo gate nanği ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanği degsib anjam keretosib nanği qarinjrnab aiyeb. Nanği aiyoqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo unğasari nanği itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanği kalil quoqnsib tulañ areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanği aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Kristen kalil ti nanžo gate ti nanği na minjreb, “Ninği kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanği tigelosib wau kalil Qotei a nanžo bañ na yoqnej qaji deqa nanği sainjreb. ⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanžo areqalo sinğilateb qaji nanği qusi-bqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanği gago miligiq aiqa osibqa nanği mati muluñ unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanği degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Kristen gate nanği ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba mareleñoqneb. Onaqa Pita a tigelosiqa nanği endegsi minjrej, “O ijo was kalil ninği qalie, Qotei a nami nunžo ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanği Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanği quoqnsib Yesus qa nanžo areqalo sinğilatqajqa deqa giltbej. ⁸Qotei a tamo kalil nanžo areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej

dego kere sawa bei bei qaji nanği enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanği dego elenqajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elenqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanği elenqosaieqnu. Nanği Yesus qa nanço areqalo sinğilateqnu gam dena qujai Qotei na nanço are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa ninği kiyaaq tamo unğasari Yesus dauryeqnub qaji nanği gulbe koba enjreqnub? Nunço kumbra dena ninği Qotei aqa areqalo ugeteteqnub. Gulbe di nami gago moma nanği qoboiyqa keresai. Bini iga dego qoboiyqa keresai. ¹¹ Iga endegsi poigeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nanği qa ti are boleiyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elenqnu.”

¹² Pita a nanği degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di qusibqa nanği mequmesoqneb. On-aqa Barnabas Pol wo nanği kamba tigelosib Qotei na nami nanği aiyel sinğilatnjreqnaqa nanği sawa bei bei qaji nanço ambleq di manwa gargekoba yoqneb deqa nanği sainjrnab queb.

¹³ Sainjrsib koboonaqa Jems a kamba tigelosiqqa marej, “O ijo was, ninği e na anjam bei merngit quiy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nanço ambleq dena aqa segi tamo unğasari nanği elenqa osiq giltnjrej.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nengrenyej, ¹⁶ ‘Tamo Koba a marqo, “Bunuqna e olo bosiy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tigeltqai. Tal aqa inği inği kalil ugeeleneb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei

qaji nan̄gi e itbqa maroqnsib ijoq boqnqab. E na nan̄gi gilt̄njritqa nan̄gi ijo segi tamo un̄gasari sqab.”
 18 Tamo Koba aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

19 “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi mer̄ngwai. Sawa bei bei qaji nan̄gi are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnibqa iga nan̄gi gulbe bei en̄jr̄qasai.
 20 Iga anjam truquyala segi nen̄gren̄yosim nan̄goq qar̄inyqom. Anjam agiende. ‘Nin̄gi gisan̄ qotei atrain̄jro qaji in̄gi uyoqnaib. Nin̄gi sambala kumbra yoqnaib. Wagme sil na kakro tont̄njrnab morēneb qaji di nin̄gi uyoqnaib. Wagme len̄ ti dego uyoqnaib.’ Iga anjam truquyala di segi nen̄gren̄yosim sawa bei bei qaji nan̄goq qar̄inyqom.
 21 Iga qalie, nami koba Juda nan̄gi Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneb agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaigai nan̄gi nan̄go Qotei tal kalil miligiq di Moses aqa dal anjam sisiyeqnu.”

*Kristen nan̄gi anjam nen̄gren̄yosib
 sawa bei bei qaji nan̄goq qar̄inyeb*

22 Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi ti Yesus aqa tamo un̄gasari kalil ti nan̄go gate ti nan̄go ambleq dena tamo aiyel gilt̄njreb. Tamo aiyel di qar̄ijn̄jrib Pol Barnabas wo nan̄gi daurn̄jrsib Antiok qureq gilqajqa deqa gilt̄njreb. Tamo aiyel gilt̄njreb qaji nan̄go ñam Judas aqa ñam bei Barsabas nan̄gi Sailas wo. Nan̄gi aiyel Kristen gate soqneb. 23 Nan̄gi qar̄ijn̄jrqa osibqa anjam truquyala endegsib nen̄gren̄yosib nan̄go ban̄q di ateb,

“O was nĩngi kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarĩnyonum. Nĩngi Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Nĩngi sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudei nanngi gago ambleq na tigelosib nunngoq gilsib nanngo segi areqalo na anjam bei merngebe. Merngsib anjam dena nunngo areqalo niñaqyetngeb. Tamo nanngi di iga na qarĩnjrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aiyel giltjnrsimqa nunngoq qarĩnjronum. Nanngo ñam Judas Sailas wo. Iga na nanngi ti gago Kristen was bole aiyel Barnabas Pol wo nanngi ti nunngoq qarĩnjronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanngi gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam singila na ojsib waueqnub. Jeu tamo nanngi na nanngi aiyel ñumib morenqajqqa mareqnab nanngi ulaosaieqnub. ²⁷ Deqa iga nanngi aiyel Judas Sailas wo koba na nunngoq qarĩnjronum. Judas Sailas wo nanngi na gago anjam nenngrenyonum qaji endi nĩngi olo merngib quqwab. ²⁸ O was nĩngi quiy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Nĩngi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga nĩngi gulbe koba engwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Nĩngi gisan qotei atrainjro qaji inngi uyoqnaib. Wagme len ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab morengeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib. Nĩngi kumbra di segi dauryqab di nĩngi geregere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo unngasari nanngi anjam di nenngrenyeb.

³⁰ Nenngrenyosib tamo qolqe nanngo banq di at-sib nanngi qarĩnjrnab gileb. Gilsib Antiok di

brantosib Yesus aqa tamo ungasari nanqi koroin-jrsibqa anjam nenngrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nanqi kalil anjam di sisiyosib anjam dena nanqo are singilatetnjrnaqa nanqi tulan areboleboleinjrej. ³² Judas Sailas wo nanqi Qotei aqa medabu o qaji tamo soqneb deqa nanqi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo ungasari nanqi minjrnab qunabqa anjam dena nanqo are singilatetnjrej. ³³⁻³⁴ Nanqi aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo ungasari nanqi na minjreb, “O gago was aiyel ninqi olo aiyiy.” Degsib minjrsib qarinqjnabqa nanqi aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanqoq di olo bran-teb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanqi Antiok di sosibqa Kristen qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba aqa anjam plaltoqnsib tamo ungasari nanqi minjroqneb.

Pol Barnabas wo nanqi njirinkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minjej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqnem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo ungasari nanqi unjrqom. Nanqi kiyersib unub kiyo di unjrqom.” ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minjej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a singila na Barnabas saidyoqnej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa nanqi aiyel anjam titosib njirinkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobun na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombila gilqa laqnaqna

Yesus aqa tamo ungasari nanği na minjreb, “Tamo Koba a ninği qa are boleiyeme.” Osib nanği aiyel qariñjnab gileb. ⁴¹ Nanği aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantoqnsibqa Kristen nanği itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib sinğilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloqnsib Derbe qureq di brantej. Dena tigeloqnsibq qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryeqnej qaji. Aqa ai a Juda unğa. A Yesus qa aqa areqalo sinğilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanği maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.” ³ Sawa dia Juda nanği qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa mulun waiyej. ⁴ Bati bei nanği aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nanği qusib dauryeqnej deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nanği gate nanği ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo sinğilateb qaji nanği sinğilatnjroqnej. Bati gaigai tamo ungasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nanği miligiq aiyeqnab nanği tulan kobaoqneb.

Pol a ñeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nanği qalub walweloqnsib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nanği Esia sawaq

di Yesus aqa anjam marqa laq nabqa Mondor Bole na nanği saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nanği walwelosib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laq nabqa Yesus aqa Mondor na nanği olo said-njrnaqa nanği Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nanği Troas di sosibqa qolo Pol a ñeio bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigelosiq minjej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ñeio degsi unej deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam bole minjroqnqom.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinğilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga sinğa na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanği bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanço qure kobaquja. Iga sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanço yori bationaqa iga qure polomq aism ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanço pailyo sawa unu kiyo?” Degosim aiyem. Aism unğasari qudei dia koroesonab nanği itnjrsimqa nanği koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴ Nanço ambleq di unğa bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanği na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Ta-iataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di

sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyoonaqa are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanqi Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo singilatunum ninqi bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulan singilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanqi tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kanjal unja bei bosiq gamq di iga itgej. Unja di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanqi minjroqnej. Minjreqnaqa nanqi quoqnsib silali koba yeqnab osi giloqnsiq aqa tamo kokba nanjo banq di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa unja di a iga daurgoqnsiq tulan lelenoqnsiq maroqnej, “Tamo nanqi di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanqi anjam palontoqnsib Qotei a ninqi padalo sawaq na elenqajqa gam osorņgeqnub.” ¹⁸ Bati gargekoba unja dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a unja deqa minjin oqnaqa bulosiq mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni unja di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge dena unja di uratosiq ulanej.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa unja di aqa tamo kokba nanqi silali oqajqa gam saiinjrej. Gam sainjrnaqa di unsibqa Pol Sailas wo nanqi ojsib

koro sawaq joqsib gilsib Rom gate nanngo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnjrsibqa Rom gate nanngi endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanngi dena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulbe koba egeqñub. Nanngi aiyel Juda tamo. ²¹ Nanngi aiyel kumbra osorgeqñub qaji di iga Rom tamo na dau-ryqajqa getento koba.” ²² Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqñeb qaji nanngi anjam di qusibqa Pol Sailas wo nanngo jejamuq di une qametnjroqñeb. Onaqa Rom gate nanngi na nanngi aiyel ojsib qaja tamo nanngo banq di ateb. Atnabqa nanngi na osib gara bumbranyetnjrsib bu toqoñ na kumbainjreb. ²³ Nanngi kumbainjro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nanngi aiyel singila na tontnjrsim geregere taqatnjresoqne.” ²⁴ Degsib minjnabqa a nanngi aiyel joqsiqua tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq ñamtañ kobaquja na nanngo singa gitantetnjrej.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanngi tonto tal miligiq di Qotei pailyoqñsib loueqñabqa tamo nanngi tonto talq di soqñeb qaji nanngi quoqñeb. ²⁶ Bati qujai deqa mimiñ koba dosiqua singila na tonto tal renğinyonaqa siranme kalil waqeleneb. Sil kokba kalil tamo nanngi tontnjreb qaji di pam-bloneñeb. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqua ñam atej di siranme kalil waqelenesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanngi jaraiyonub.” Degsi are qalsiqua aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato

tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanği metnjrnaq wañal osi bonab warum suwanej. Onaqa a tulañ ulaugetosiq gindagindanosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nanžo sinğaq di ñam quosiq ñeiej. Dena tigelosiq nanği aiyel joqsıq oqedosiq nenemnrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yıtqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo sinğilatime. Yımqa Qotei na ni ti tamo unğasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nanği ti elenqas.” ³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteqnabqa a quoqnej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği dego quoqneb. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nanği aiyel yu qosetnjrsıqa tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nanği aiyel joqsıqa aqa talq gilsib dia inği anainrej. Tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti tulañ areboleboleinrej. Di kiyaca? Nanği are bulyosib Qotei qa nanžo areqalo sinğilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nanği na qaja tamo qudei nanği qarınjnrbab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nanği sumeb.” ³⁶ Onaqa a nanžo anjam di qusiqa Pol minjej, “Rom gate nanği na qaja tamo qudei qarınjnronub bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nanği aiyel oqeq atim nanği sumeb.’ Nanği e degsib merbonub. Deqa ninği aiyel are lawo sumiy.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqa qaja tamo nanği minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nanği na

gago une bole babtosai. Nanġi aqo aiyel laña ojsib tamo uŋgasari nanġo nġamdamuq di kumbainġosib tonto talq endi waigeb. Bini nanġi lumu na iga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa iga sumqasai. Nanġi segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nanġi olo gilsib Rom gate nanġi Pol aqa anjam di minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nanġi Rom tamo deqa.

³⁹ Deqa Rom gate nanġi Pol Sailas wo nanġo are latetnjrqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siran waqtetnjrsib joqsib oqedeb. Oqedosib nanġi aiyel minjreb, “Niŋġi qure endi uratosib sumiy.”

⁴⁰ Degsib minjrnabqa nanġi aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo uŋgasari qudei nanġi itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanġo are sinġilatetnjreb. Osib nanġi uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nanġi na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nanġi ti sumsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanġo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiqqa yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di plaltoqnsiqqa Juda tamo uŋgasari nanġi minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji

di aqa utru agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiqa minjroqnej, “Yesus agi e ningi a qa merngeqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nanği anjam degsi minjreqnaqa tamo unğasari qudei nanği aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanğo areqalo sinğilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nanği ti unğa kokba qudei ti nanği dego Yesus qa nanğo areqalo sinğilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nanği Pol Sailas wo nanği qa minjin oqetnjrnaqa tamo uge qudei inği qarinyo sawaq dena joqsib tamo unğasari kalil nanğo are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nanği aiyel tal dia nerenqneb. Gilsib nanği aiyel tamo unğasari nanğo ulatamuq di tigeltjnrqa marsib nanği aiyel qa namoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnac nanği Jeson laña ojsib Yesus aqa tamo unğasari qudei dego ojelenosib girinjrsib aisib qure deqa gate kokba nanğo ulatamuq di tigeltjreb. Tigeltjrsib lelenosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo unğasari nanğo areqalo niñaqyetnjroqnsib laqnub. Agi nanği gago qure endeq bonabqa Jeson na nanği joqsıqa aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqnsib mareqnub, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nanği aiyel degsib mareqnub.” ⁸ Juda nanği na anjam di Pol Sailas wo nanğo jejamuq di qametnjrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo unğasari gargekoba ti nanği qusibqa nanği aiyel qa minjin oqetnjrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanği

na Yesus aqa tamo ungasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nango aiyel une di ningi na awaiyosib silali atibqa iga ningi uratngnam gilqab.” Onaqa nangi silali atnabqa gate kokba nangi na nangi uratnarnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo ungasari Tesalonaika di soqneb qaji nangi na Pol Sailas wo qarinyarnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nango Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo ungasari Beria di soqneb qaji nango kumbra tulan boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nangi bul sai. Nangi Qotei aqa anjam quqwajqa tulan areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nangi Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di geregere peleiyogneb. Pol Sailas wo nango anjam bole kiyo sai kiyo di nangi qalieqa marsib deqa nango aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nangi Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Grik tamo ungasari kokba qudei dego Yesus qa nango areqalo singilatoqneb.

¹³ Onaqa Juda nangi Tesalonaika di soqneb qaji nangi Pol a Beria qureq sumsiq dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjin oqetnarnaqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo ungasari nango are ugetetnjreb. ¹⁴ Degyonabqa Kristen nangi na Pol qarinyonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti wo nangi aiyosai. Nangi Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo

nanġi Pol suweiyeb qaji nanġi a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanġi Pol uratosib olo puluqa laq nabqa Pol na minjrej, “Ninġi oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanġi qa tariņesosiqa qure ambleq di walweloqnsiqa gisañ qotei nanġo sulum gargekoba unqnsiqa are tulañ gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanġo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda nanġi ti Grik nanġi Qotei qa louoqneq qaji nanġi ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanġo koro sawaq di dego a bati gaigai tigelqnsiqa tamo unġasari nanġi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanġo qalie tamo qudei Atens di soqneq qaji nanġi Pol ombla anjam na qotoqneq. Qudei nanġi qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanġi skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanġi endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoñ tamo kalil nanġi dego subq na tigelqab.” Pol a nanġi degsi minjroqnej deqa nanġi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneq, “Pol a anjam laña laña mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqo?” Qudei nanġi maroqneq, “Pol a qure bei nanġo qotei qa mergeqnu kiyo?” ¹⁹ Nanġi degsib maroqnsib Pol osib nanġo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileq. Osi gilsib nanġo ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰ Anjam bunuj

ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaiognem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹ Bati gaigai Atens nanqi ti tamo ungasari sawa bei beiq na Atens beleneb qaji nanqi ti korooqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanqo koro sawa ambleq di tigelosiqa minjrej, “O Atens tamo ungasari, e unonum, ninqi qotei gargekoba louetnjreqnub. ²³ E nunqo qure ambleq di walweloqnsimqa nunqo louqajqa ingi ingi kalil unelenosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nenngrenyonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo ungasari ninqi ijo anjam endi quiy. E Qotei ninqi qaliesai qaji di ubtosiy merngwai. A Qotei bole. Ninqi a qa qaliesai. Ninqi a qa lanja loueqnub.

²⁴ “Qotei di a lan ti mandam ti ingi ingi kalil dego gereiyelenej. A segi qujai lan qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyo qaji Qotei a dia sqasai. ²⁵ Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim ingi bei yqa keresai. A ingi bei qa truquosaieqnu. A segi ingi ingi kalil nanqo utru. A segi na iga nambile egeqnu. Ingi ingi kalil dego a segi na iga egeqnu. ²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa aqa moma nanqi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo ungasari nanqo segi segi sqajqa bati atelenej. Nanqo segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. A degyej. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanqi a qa namosib namosib itqajqa deqa. O Atens tamo

uᅇgasari niᅇgi quiy. Qotei a isaq di sosai. A nuᅇgo jojomq di unu. ²⁸ A segi na iga ᅇabile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nuᅇgo segi powo tamo qudei naᅇgi nami deqa are qalsib endegsib mareb, ‘Iga dego Qotei aqa aᅇgro.’ ²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa aᅇgro. Deqa niᅇgi quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo naᅇgi gol na silva na meniᅇ na ti sulum gereiyeqnub. Naᅇgo segi baᅇ na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnub. Qotei a sulum deqaji bul unu niᅇgi edegaib.

³⁰ “Nami tamo uᅇgasari naᅇgi nanari soqneb. Naᅇgi Qotei qaliesai. Deqa naᅇgi gisaᅇ qotei naᅇgo sulum gereinjroqnsib biᅇinjroqneb. Bati di Qotei a naᅇgo kumbra di unoqnsiqa unosaibuloqnsiqa naᅇgi kambatnjrosaiognej. Ariya bini Qotei na tamo uᅇgasari sawa sawa kalilq di unub qaji naᅇgi endegsi minjreqnu, ‘Niᅇgi are buliy.’ ³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo uᅇgasari kalil naᅇgo une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa ᅇiri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti naᅇgo une qa peginjrqas. Tamo uᅇgasari naᅇgi degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej.”

³² Onaqa tamo uᅇgasari naᅇgi subq na tigelu qa anjam di qusibqa naᅇgi qudei Pol kikiyeb. Ariya naᅇgi qudei na Pol minjeb, “Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom.” ³³ Onaqa Pol a naᅇgi uratnjrsiqa gilej. ³⁴ Tamo qudei naᅇgi Pol aqa anjam di qusib poinjnaqa Yesus qa naᅇgo areqalo siᅇgilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ᅇam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Uᅇa bei aqa ᅇam Damaris. Tamo uᅇgasari qudei dego naᅇgi Yesus qa

nanngo areqalo singilatosib Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiqa wal-welosiq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ñauñ Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nanngo mandor koba Klodius a marej, “Juda nanği Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab.” Deqa nanği aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nanği itnjrej. ³ Pol a nanği ti silali wau qujai. Deqa nanği koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nanngo silali wau di nanği gara na tal gereiyoqneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Grik ti nanği Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nanngo are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nanği Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nanği koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiqa nanği singila na endegsi minjroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji.” ⁶ Degsi minjre-qnaqa nanği aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinjoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumbum butuyosiqa minjrej, “Ninği padalqab di nunngo segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa

bini e ningi uratngsiy tamo Juda sai nanggoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqñqai.” ⁷ Pol na Juda nangi degsi minjrsiqa nanggo Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nanggo Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nanggo areqalo singilateb. Korin tamo ungasari gargekoba nangi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nanggo areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñeio bulosiqa Tamo Koba Yesus unnaqa minjej, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub.” ¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosiqa tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanggo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nangi Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranyoqnsiqa Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqa Juda nangi minjrej, “O Juda tamo ungasari ningi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moiymqa kiyo ningi a ojsib bosib ijo

ulatamuq endi tigeltqab di e nungo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ningi nungo segi dal anjam qa ti nungo segi moma nanngo ñam qa ti maronub deqa e nungo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ningi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosiqa Juda nanngi degsi minjrsiqa nanngi winjrej. Onaqa Juda nanngi nanngo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleqnab Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosaibulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosiqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi uratnjrsiqa Prisila Akwila wo nanngi joqsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobun gogeteb. Nanngi qobun gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanngo kumbra dauryosiqa aqa segi gate banqa ti me jungum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banqa ti me jungum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanngi Senkria qureq di qobun gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq nanngi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanngi Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanngi saidnjrsiqa aiqa osiqa minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nungoq olo bqai.” Degsi minjrsiqa a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanngi Efesus qureq di uratnjrsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiqa qobun uratosiqa sinqa na walwelosi aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiq Yesus aqa

tamo ungasari nanqi itnjrsiqa koba na soqneb. Osiqa nanqi olo uratnjrsiqa walweloſiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosiqa dena walweloſiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiqa nango qure kalilq di brantoqnsiqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi koroinjroqnsiqa Qotei aqa anjam na ſingilatnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq boſiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulaŋ qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a ſingila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansjro qaji aqa wau qa ſegi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nango Qotei tal miligiq di ſingila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanqi aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanqi na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenjyosib Apolos yonab a na osi gilsiq Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanqi enjrej. Endegsib nengrenjyeb, “O gago was niŋgi quiy. Apolos a nungoq bqo. Deqa niŋgi a osib geregereiyiy.”

Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosisqa a na tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateb qaji nangi Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena nangi singilatnjqonej. Qotei a nami nangi elenqa marsiq deqa nangi qa are boleiyej. Gam dena nangi Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nanjo namdamuq di Juda nanjo anjam singila na gotranjqonej. A Qotei aqa anjam nenqrenq di so qaji dena nangi endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontonej

¹⁻² Apolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nanjo qure qureq di walweloqnej. A walwelosi aisiq Efesus qureq di brantosiqqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nangi sonab itnjrsiqqa endegsi nenemnjrej, “Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilatosib bati deqa ningi Mondor Bole eb e?” Onaqa nangi na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiognem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Ningi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nangi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo ungasari nangi endegsi minjqonej, ‘Ningi are buliybqa e na yansngwai.’ Osiqa minjqonej, ‘Ningi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nunjo areqalo singilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.” ⁵ Onaqa nangi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa nam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nanjo gateq di aqa

ban̄ atnaqa Mondor Bole nan̄goq aisiq meñ bu-lyetn̄rnaqa bati qujai deqa nan̄gi qure utru segi segi nan̄go anjam marelen̄oqneb. Osib nan̄gi Qotei aqa medabu osib anjam palontoqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12 nan̄gi Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nan̄go Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi taqatn̄r-sim nan̄go Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nan̄gi geregere poin̄jrqaqja deqa Pol a sin̄gila na minjroqnej. ⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nan̄gi Pol aqa anjam di qusibqa nan̄gi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib n̄ambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilin̄yosib tamo un̄gasari nan̄gi endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nan̄gi uratn̄rsiqa tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo sin̄gilateb qaji nan̄gi segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam plaltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo un̄gasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nan̄gi Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa n̄iri 7 nan̄gi mondor uge nan̄gi winjrqajqa wauoqneb

¹¹ Qotei a Pol aqa ban̄ na man̄wa gargekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei na nan̄go gara ñen̄gi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo main̄jro qaji nan̄go jejamuq di ateqnab nan̄go ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nan̄go jejamuq di dego gara ñen̄gi ateqnab mondor uge nan̄gi jaraiyoqneb.

¹³ Juda tamo qudei nanği dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanği winjrib jaraiqajqa wauoqneb. Nanği silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei nanği qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulan.” ¹⁴ Juda nanžo atra tamo koba Skeva aqa ñiri 7 nanği kumbra di degyeb. ¹⁵ Degyona bqa mondor uge na nanği kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninği tal qabe?” ¹⁶ Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nanžo qawarq di awoosiq nanği ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyetnjrej. Osiqa nanžo gara bumbranjetnjrnaqa nanği tal uratosib yosi jaraiyeb. ¹⁷ Onaqa tamo unğasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanği kumbra deqa qusibqa ulaugete b. Osib nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam tulan soqtoqneb. ¹⁸ Bati deqa tamo unğasari gargekoba nanği Yesus qa nanžo areqalo singilatoqneb. Deqa nanği boqnsib nanžo kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nanžo ñamdamuq di ubtoqneb. ¹⁹ Tamo unğasari gargekoba quñam qaloqneb qaji nanği dego boqnsib nanžo quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo unğasari nanžo ulatamuq di koitelenoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanği kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsiqa sawa sawaq gileqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqneb.

Efesus nanği Pol qa minjin oqetnjrnaqa murqumyoqneb

²¹ Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq koboonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.”

²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nanği qarijnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nanği aiyel namoqna qarijnjrnaq gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nanği nambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa njirin kobaoqneb. ²⁴ Nango njirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demetrius a silva oqnsiq dena inği inği gereiyoqnej. A na gisañ qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyoqnej. Gereiyeqnaqa tamo unğasari nanği awaiyeq nabqa tamo qudei a koba na wauo qaji nanği a ti dena silali koba oqneb.

²⁵ Bati bei Demetrius a na aqa wau qujai nanği ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji nanği ti koroinjrnsiqa endegsi minjrej, “Ninği quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo unğasari gargekoba nango are tigeltetnjqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo nanği bañ na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di gisañ qotei.’ Yeqnaqa nanği aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyoqnsib Artemis aqa atra tal sulum

dego awaiyqa urateqñub. Pol aqa kumbra di ninği uneqñub. Aqa anjam dego ninği queqñub. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqñsiqa dia dego a kumbra di yeqñu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo unğasari kalil nanği Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ninği qalie, Esia sawaq endi tamo unğasari nanği Artemis aqa ñam soqtoqñsibqa a qa loueqñub. Sawa sawa kalilq di dego tamo unğasari nanği Artemis aqa ñam soqteqñub. Pol aqa anjam mareqñu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nanği anjam di qusib minjin ani oqetnırnaqa tulanı murqumyoqñsib maroqñeb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” ²⁹ Nanği deqsib murqumyoqñabqa tamo unğasari kalil Efesus di soqñeb qaji nanği qusibqa nanği dego murqumyoqñeb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nanği ojob. Ojsib nanği aiyel girinırsib qure deqa gate kokba nanço ulatamuq di tigelnırqa marsib gurgurosib koro sawaq jocsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo unğasari nanço are latelnırqa marsıqa nanço ambleq aiqa laqnaqa tamo unğasari Yesus dauryeb qaji nanği na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqñeb qaji nanği Pol qalieeb deqa nanği dego anjam qarınıyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo unğasari tulanı gargekoba nanği koro sawaq di koroosib murqumyoqñeb. Utru kiye qa

nanği bosib koroeb di nanği qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laña lanja murqumyoqneb. ³³ Onaqa Juda qudei nanği na tamo unğasari nanžo are latetnrqa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo unğasari nanği a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroonum?” Onaqa Aleksander a tamo unğasari nanği anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanği kiriqa osiq aqa ban soqtej. ³⁴ Ban soqtonaqa nanği kiriosai. Nanği poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nanği kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nanği anjam qujai di tulan wainjoqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nanžo gate bei a kamba tamo unğasari nanği anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nanği kiriqa osiq aqa ban soqtonaqa nanği kirieleñonabqa minjrej, “O Efesus tamo unğasari niñgi quiy. Efesus endia niñgi na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqnub. Artemis aqa sulum nami lan goge na uloñosiq mandamq aiyej qaji di dego niñgi na taqateqnub. Tamo unğasari kalil nanği di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotranıyqa keresai. O ijo was, niñgi grosib une bei yaib deqa niñgi mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nanği une saiqoji. Niñgi na nanği lanja joqsib bonub. Nanği gago atra talq dena inği bei bajınosai. Nanği gago qotei Artemis aqa ñam misilinıyosai dego. ³⁸ Deqa Demitrius aqa wau qujai nanği ti tamo qudei qa anjam bei soqnımqa joqsib Rom gate kokba nanžo ulatamuq

di tigeltjrsib anjam marqab. ³⁹ Ningi dego tamo qudei qa anjam bei soqnimqa bati atibqa Rom gate kokba nanği koroosib nungo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laņa niriņ tigeltonum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanği bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigo uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo unğasari nanği anjam degsi minjrsiqa nanği winjrnaq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo unğasari nanço murqumyo ko-boonaqa Pol na Kristen nanği metnjrnaqa aqa areq di koroonabqa nanği singilatnjrej. Osiqa nanği uratnjrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanği itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanği singilatnjroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanço sawaq di brantej. ³ Brantosiqa sawa dia bai qalub sosiqa dena qobuņ na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moiyoṭqa mareqnab qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy singa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiqai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanği joqsiqa koba na oqeb. Tamo di nanço ñam ađi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa niri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel

Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanği di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di branteb. Brantosib dia iga qa tariñoqneb. ⁶ Onaqa Juda nanço bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobun bei gogetosim qobun na aisim bati ⁵ koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanği iga qa tariñoqneb qaji nanği itnjrsimqa bati ⁷ nanği koba na soqnem.

Yutikus a ulonosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanço yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanği koroinjrsimqa nanği koba na bem gentosim uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaq? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqas. ⁸ Nanği koroesonabqa warum goge dia wanjal gargekoba pumblonqneb. ⁹ Angro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadan gogeysi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulan olekoba mareqnaqa Yutikus a urnamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiqa warum goge dena ulonosiq mandamq aiyej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiqa angro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ñambile ej. Deqa Pol na tamo ungasari kalil nanği minjrej, “Ninği are gulbeingaiq. A ñambile unu.” ¹¹ Pol a nanği degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsıq dia bem gıngenyonaqa nanği uyeb. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanği minjreqnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanği uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was

ningi quiy. E aiyeqnum. Deqa ningi bole soqniy.”
¹² Angro wala di a nambile soqnej deqa aqa was nangi tulan areboleboleinjrnaqa a osib nango talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobun bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaq? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ningi namooy. E bunuqna singa na walwelosiy aisiy Asos qureq di ningi itngwai. Osiy dena ningi koba na qobun gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobun na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaaqa iga koba na qobun gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobun na aisim Kios nui qalaq di tigelosim nerenem. Olo nebeonaqa iga qobun na aisim Samos nui qalaq di tigelosim neiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nango ingi meli bunuj otero bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nango Kristen gate nangi anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nangi qariñjnnaqa nangi singa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nangi endegsi minjreb, “Ningi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ningi anjam bei merngwas.” Onaqa Kristen gate nangi tigelosib

Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanği anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate ninği quiy. E Esia sawaq di branto ņasiti e nunğoq bosim ninği koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam ninği mernğoqnem. E ijo segi ñam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ninği qalie. E ninği koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanği na e lubsib moiyoqbqa mareqnab dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Ninği qalie, e bati gaigai nunğo koro sawaq di, nunğo segi segi talq di are siñgilatetngwajqa anjam mernğoqnem. E anjam deqaji ninği mernğwajqa uratosaiioqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanği siñgila na endegsi minjroqnem, ‘Ninği are buljosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nunğo areqalo siñgilatij.’ E degsi minjroqnem. ²² Deqa ninği quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di unğum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E siñgila na Yesus aqa anjam bole tamo unğasari nanği minjre minjre laqnqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo unğasari nanği qa are boleiyeqnu.

²⁵ “Deqa ninği quiy. E nami nunğo ambleq di

sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e ningi uratngitqa ningi ijo ulatamu olo ungasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nunngo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ningi merngekitem. E wau di uratosaiioqnem. Deqa tamo bei a nunngo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, ningi nunngo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo ungasari nanngi dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo ungasari nanngi di kaja du du bul. Qotei na aqa Niri Yesus Kristus aqa len aiyej qaji dena nanngi awainjrej. Deqa ningi nanngo gate bole sosibqa nanngi geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ningi engej. ²⁹ E qalie, e ningi uratngitqa gisan anjam maro tamo qudei nanngi nunngo ambleq aisib Qotei aqa tamo ungasari nanngi ugeugeinjroqngab. Baun juwan na kaja nanngi ugeugeinjreqnub dego kere. ³⁰ Nunngo ambleq dena dego tamo qudei nanngi tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqngab. Nanngi degyqab. Di kiyaaqa? Tamo ungasari Yesus dauryeqnub qaji nanngi qusi-bqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo gisan tamo nanngi di daurnjrqajqa deqa. ³¹ Deqa ningi geregere nam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ningi merngoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnem. E wau di uratosaiioqnem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi

geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiyej anjam di ningi singila na ojesoqnibqa anjam dena ningi singilatngwas. Amqa ingi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanngi enjrqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei njilyosaiqnem. ³⁴ Ningi qalie, e ingi bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo ingi awaiyoqnem. Osim tamo nanngi e koba na soqnem qaji nanngi dego ingi anainjroqnem. ³⁵ Kumbra kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di ningi segi unoqneb. Kumbra di ningi dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi waukobaoqnsibqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei ingi yqas di tamo ingi oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena ingi yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’ ”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanngi anjam degsi minjrseq koboonaqa singa pulutosiqa nanngi koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanngi akamkobaoqnsib Pol soqonyosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ningi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanngi are tulan gulbeinjrej. Onaqa nanngi na iga suweigonab iga alile aisim nanngi uratnjrsim qobun gogetosim aiyem.

21

Pol a qobun na Jerusalem aiyoqnej

¹ Iga qobuñ na aisim Kos nui bunyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ² Dia qobuñ bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobuñ di gogetosim aiyem. ³ Iga qobuñ na aisim Saiprus nui jomyosim bañ qonañq waiyosim bunyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobuñq di wauo qaji nañgi na inñgi inñgi kalil wañgarosib mandamq di ateleneb. ⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo ungasari nañgi itnjrsimqa bati 7 nañgi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqa nañgi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol waiñyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.” ⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobuñ gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nango uña ti añgro ti nañgi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na siñga pulutosim Qotei pailyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga nañgi bañ ojsimqa minjrem, “Niñgi bole soqniy.” Onaqa nañgi na iga mergeb, “Niñgi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobuñ gogetonamqa nañgi olo puluosib nañgo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjej

⁷ Ariya iga qobuñ na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo ungasari nañgi itnjrsimqa bati qujai nañgi koba na soqnem. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure

uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7 nanği inği jeiyu wau enjreb deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa anğro sebiñ qolqe nanği a ombla soqneb. Nanği Qotei aqa medabu o qaji uña.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej. ¹¹ Bosiq Pol aqa alalag yaiyosiq qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti sinğa ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanği na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa sinğa ti ban ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanğo banq di atibqa nanği na a ugeugeiyqab.’ ”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo unğasari qudei qure dia soqneb qaji nanği iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.”

¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ninği kiyaca akamoqnsib are gulbetetbeqnub? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unğum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago inği inği kalil gereiyosim tigelosim

aiyem. ¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanği na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa Yesus aqa tamo unğasari dia soqneb qaji nanği na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanği Jems koba na koroesonabqa Pol a nanği kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban na sawa bei beiq di tamo unğasari nanço ambleq di yoqnej qaji deqa nanği sainjrej.

Kristen gate nanği na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile”

²⁰ Onaqa Kristen gate nanği Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo singilateqñub. Nanği Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqñub. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanği endegsib minjreqñub, ‘Pol na Juda tamo unğasari sawa bei beiq di unub qaji nanği Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqñu. Osiqa nanği endegsi minjreqñu, “Nunço anğro nanği mulun breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami ninği dauryqa merngej qaji di uratıy.” ’ O Pol, tamo qudei na Juda nanği degsib minjreqñub. ²² Juda nanği quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga

kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanği nami gago Juda kumbra dau-ryosib Qotei pailyqa osib nanço gate banğa ti me junğum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanği joqsım atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dau-ryosib yiy. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanği na Qotei atraiyosib nanço gate banğa ti me junğum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanği ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. An-jam nanği a qa mareqnub qaji di bolesai.’ ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nengrenyosim sawa bei bei qaji nançoq qarinyem. Nanği di Yesus qa nanço areqalo singilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, ‘Ninği gisañ qotei atrainjro qaji inği bei uyoqnaib. Wagme leñ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreñeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.’ Iga nami anjam degsim qosisim nengrenyosim nançoq qarinyem.” ²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanği di joqsıqa nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanği koba na dauyosib yeb. Osiqa atra tamo nanği minjrej, “Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyqom.”

Juda tamo qudei nanği atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanği Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib lelenoqnsib tamo unğasari kalil nanço

areqalo ugetetnrqa marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo ungasari, niŋgi kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilin anjam mareqnaqa tamo ungasari kalil naŋgi queqnu. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei naŋgi joqoqnsiqa koba na atra tal miligiq gileqnu. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.” ²⁹ Naŋgi degsib mareb. Di kiyaaq? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimusi a Pol ombla Jerusalem dia laqnaqqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo ungasari kalil Jerusalem di soqnebi qaji naŋgi anjam di qusibqa minjin oqetnrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojeb. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabuteleneb.

Rom qaja tamo naŋgi bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa naŋgi Pol moiyotqa marsibqa ban na qaloqnebi. Qaleqnaqqa Rom qaja tamo naŋgo gate koba a anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo ungasari kalil naŋgi minjin ani oqetnrqnu.” ³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei naŋgo gate naŋgi ti joqsiqa gurgurosib tamo ungasari naŋgo ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo naŋgo gate koba a bosiqqa Pol ojsiqa aqa qaja tamo naŋgi minjrej, “Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontiy.” Onaqa naŋgi bosib Pol tontonabqa qaja tamo naŋgo gate koba a na tamo ungasari kalil naŋgi endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kiye yqo

deqa ningi a qaloq nab?" ³⁴ A nanği degsi nen-emnjrnaqa nanği olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenjoqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Qudei nanği anjam bei maroqneb. Nanği degsib marelenjoqnsib ariya nanği Pol aqa une geregere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanço gate koba a na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osib nanço neio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanço neio tal jojomyeqnabqa tamo unğasari kalil nanği minjin ani oqetnjrnaqa nanği daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, "Ninği na Pol qalsib moiyo tiy." Nanği degsib maroqneb deqa qaja tamo nanği na Pol soqtosib nanço qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosiqa Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nanği Pol osi giloqnsib nanço neio tal gogeq di atqa laqnabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanço gate koba endegsi nenemyej, "E ni anjam bei mermqa kere e?" Onaqa minjej, "Ni Grik anjam qalie e? ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiqa tigelosiqa qaja tamo 4,000 joqsiqa wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum." ³⁹ Onaqa Pol na minjej, "E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo unğasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?" ⁴⁰ Onaqa qaja tamo nanço gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiqa aqa ban soqtonaqa tamo unğasari kalil nanği kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ “O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiy.” ² Pol a Hibru anjam na nanği degsi minjrnaqa nanği torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ “E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam ijo ai abu nanği na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nanço dal anjam geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulan şingilaoqnem. Agi bini ninği Qotei aqa kumbra dauryqajqa şingilaeqnub dego kere. ⁴ E na tamo unğasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanği moiyojnırqa maroqnsim nanği tulan ugeugeinjroqnsim tontnjroqnsim tonto talq di breinjroqnem. ⁵ Ninği na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nanği nenemnjribqa ijo kumbra deqa ninği saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, ‘Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nanği enjrqai. Enjritqa nanği na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo unğasari Yesus qa nango areqalo şingilateqnub qaji nanği ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjırqai.’ E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ “Deqa e walwelosi gilsim Damaskus jojomyeqnamqa qanam jige pulon şingila koba minjal ti lan goge na aisiq ijo ulatamuq di tulan rianonaqa e ulonosim mandamq di neiem. Neiesosim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, ‘O Sol, ni

kiyaqa e ugeugeibeqnum?’ ⁸ Onaqa e na kamba minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa merbej, ‘E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.’ ⁹ Tamo e ombla soqneb qaji nanği dego puloŋ di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nanği poinjrosai.

¹⁰ “Onaqa e na olo Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, e wau kiye yqai?’ Onaqa Tamo Koba a na merbej, ‘Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.’ ¹¹ Puloŋ di tulaŋ rianşisiq ŋam qamotbonaqa e ŋam ambruibonaqa ŋam atqa keresai. Deqa tamo nanği e ombla soqneb qaji nanği ijo baŋ ojsib e babanbosib Damaskus osi gileb.

¹² “Damaskus dia tamo bei soqnej aqa ñam Ananias. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo unğasari kalil Damaskus di soqneb qaji nanği a qa maroqneb, ‘A tamo bolequja.’ ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananias na e it-bosiqa ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O ijo was Sol, ino ŋamdamu olo poimeme.’ Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo ŋamdamu poibonaqa e olo ŋam atsim Ananias aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananias na olo merbej, ‘Gago moma nanğo Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwjqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tiŋtiŋ yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo unğasari kalil nanği sainjroqne. ¹⁶ Deqa ni tariŋaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une

kalil kobotetmqas.’ Ananaias na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji nanjoq gilej deqa saej

17-18 “Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqnsimqa e ñeio bulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, ‘Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqñqam di Juda nanji ni quetmoqñqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.’ 19-20 Onaqa e na Yesus minjem, ‘O Tamo Koba, Juda nanji qalie, nami e nanjo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa nanjo areqalo singilatoqñeb qaji nanji ojelenjoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqñem. Nanji ino wau tamo Stiven meniñ na qaleqñabqa e jojom di tigelosim tamo nanji a qaloqñeb qaji nanjo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqñem, “Niñgi keretosib Stiven qalonub moiqo.” Ijo kumbra di Juda nanji qalie.’ 21 Onaqa Yesus na e olo merbej, ‘Ni gile. E ni qariñmitqa ni sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nanji ijo anjam minjroqñam.’ ”

Pol a na qaja tamo nanji minjrej, “E Rom tamo”

22 Pol a tamo ungasari nanji anjam degsi minjroqñsiq a sawa bei bei qaji nanjoq gilqa marnaqa anjam qujai di nanji qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulan lelenjoqnsib maroqñeb, “Pol a qalib moyem. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq.” 23 Nanji degsib maroqñsib murqumyoqñsib nanjo gara jugo piqtelenosib nanjo ban na wi ramboiyoqñsib breiyeqñab goge oqoqnej. 24 Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a na aqa qaja tamo nanji minjrej, “Niñgi Pol osib nunjo ñeio tal miligiq di bu toqon

na kumbainyiy. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo ungasari nanği murqumyoqnsib a qalib moiqajqa mareqñub di a na geregere merbimqa e quqwai.”²⁵ Onaqa qaja tamo nanği Pol sil na tontosib kumbainyqa laqnabqa a na qaja tamo gate bei jom di tigelesoqnej qaji di minjej, “E Rom tamo. Deqa niği ijo une mati qalieosaiosib e laña kumbainbqab di kumbra bole kiyo?”

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiqa a qaja tamo nanço gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, “Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?”²⁷ Degsi nenemyonaq qusiqa Pol aqa areq gilsiq minjej, “Ni merbe, ni bole Rom tamo e?” Onaqa Pol na minjej, “Od. E Rom tamo.”²⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo nanço gate koba dena olo Pol minjej, “E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanği na e Rom tamo ateb.” Onaqa Pol na kamba minjej, “E silali waiyosai. Ijo ai abu nanği Rom qaji deqa e Rom tamo tintin.”²⁹ Onaqa qaja tamo nanği Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanço gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiq a ulaej. Di kiyayaqa? A na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanği anjam minjrej

³⁰ Onaqa nebeonaqa Juda nanği na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqñeb di qaja tamo nanço gate koba a qalieqa marsiq Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanği metnjrnaq bosib koroonaqqa Pol osiqqa nanço ulatamuq di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanği koqnrjsiqa endegsi minjrej, “O ijo was ningi quiy. E nami Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji.”

² Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananaias a Pol aqa anjam di qusiqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği minjrej, “Ningi Pol aqa medabuq di qaliy.” ³ Onaqa Pol na Ananaias minjeje, “Qotei na ni dego lumqas. Ni ñamtañ babanq di ñam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi ni Moses aqa dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjosim nanği ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyafa Qotei aqa atra tamo gate degsi mislinjonum?” ⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenğrenyeb unu, ‘Ningi nungo gate koba a anjam uge minjaib.’ ”

⁶ Juda tamo kokba awesoqneb qaji nanço ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ningi quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreño qaji nanği mondoñ olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulañ singilateqnum. Anjam deqa qujai nanği na e ojsib nungo ñamdamuq di tigeltbonub.”

⁷ Pol na nanği degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği poelenosib njirinƙobaeb. ⁸ Di kiyaaqa? Sadyusi nanği mareqñub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai. Lan angro saiƙoji. Mondor dego saiƙoji.” Ariya Farisi nanği mareqñub, “Tamo moreño qaji nanği subq na tigelqab. Lan angro unub. Mondor nanği dego unub.” ⁹ Deqa nanği kalil poelenosib njirinƙobaosib murqumyoqñeb. Onaqa Farisi nanği dal anjam qalie tamo qudei nanği tigelosib siñgila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiƙoji. Mondor bei na kiyo lan angro bei na kiyo anjam minjƙoqa a degsi marqo.” ¹⁰ Nanği degsib marnabqa qoto anjam tulan ƙobaej. Onaqa qaja tamo nanği gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanği Pol aqa jejamu tulan ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanği metjrnaqa bosib Juda nanği banq dena Pol yainjrsib nanği ñeio talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaaqa Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjej, “Ni are siñgilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam siñgila na mareqñum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqñam.”

Juda tamo qudei nanği Pol qalsib moiyoƙajja anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanği koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiyoƙom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoƙosaisosimqa iga inği ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoƙosimqa bati deqa

iga olo ingi ti ya ti uyyom.” ¹³ Juda tamo 40 nanği anjam degsib qoseb. ¹⁴ Osib Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanğoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyyotqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyyotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyyotosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyyom. Iga anjam degsi qosonum. ¹⁵ Deqa ningi ti Juda tamo kokba kalil nanği ti endegyyiy. Ningi na qaja tamo nanğo gate koba a minjiy, ‘Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Ningi na qaja tamo nanğo gate koba a degsib minjibqa a Pol osi bosim nunğoq di brantosaismoqimqa gamq di iga Pol qalsim moiyyotqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa niri a nanğo anjam di qusiqa tigeloqumatosiq qaja tamo nanğo njeio talq gilsiq anjam di Pol minjej. ¹⁷ Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minjej, “Ni anğro wala endi osim nunğo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minjqas.” ¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anğro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minjej, “Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni anğro wala endi osi aiye.’ Degbqo deqa ağı ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanğo gate koba a na anğro wala di ban titosiqa kiñala sasalosiq nenemyej, “Ni anjam kiye merbqam?” ²⁰ Onaqa minjej, “Juda tamo kokba nanği anjam bei kereteb. Nanği na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Nanği ni degsib mermqab.

21 Deqa ni nanjo anjam di quetnjraim. Tamo 40 nanji anjam endegsib qosisib maronub, 'Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqom qasim qasim iga inji ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqom qasim qasim bati deqa iga olo inji ti ya ti uyqom.' Nanji anjam degsib qosonub. Deqa bini nanji gamq di tariqeqnub. Ni na Pol osi aiyonim qasim qasim di nanji Pol qalsim moiyoqom."

22 Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a anjo wala aqa anjam di qusiqa minje, "Ni gile. Ni anjam degsib merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent."

Nanji na Pol qarinyonabqa Rom nanjo gate Feliks aqaq gilej

23 Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanji metnjra qaja areq bonab minjrej, "Ninji na qaja tamo 200 sinja na walwelo qaji nanji ti qaja tamo 200 an osi laqnub qaji nanji ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanji ti minjribqa nanji bini qolo sen bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Ninji na endegsib minjriy, 'Nunjo walwelqajqa inji inji gereiyosib soqniy.' " 24 Osiqa olo nanji aiyel minjrej, "Ninji Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqnem. Pol a hos goge di awoam qasim qasim na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa talq di brantiy." Qaja tamo nanjo gate koba a na nanji aiyel degsib minjrej. 25 Osiqa anjam bei endegsib nenjrenje,

26 "O Gate Koba Feliks, ijo nam Klodius Lisias. E qaja tamo nanjo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e nenjrenjosim inoq qarinyonum.

O kaiye. ²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanği na a ojsib moiyoṭṭa laqñ-abqa e ijo qaja tamo nanği ti aisim Juda nanġo bañq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryaiyosim nanġo bañq dena yainjrem. ²⁸ Nanği Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqneb di e qalieqa osimqa Pol osi aisim Juda tamo kokba nanġo ulatamuq di tigeltem. ²⁹ Tigeltonamqa nanği anjam gargekoba mareleñeqnabqa e qusimqa endegsi poiḃej, Juda tamo kokba nanği nanġo segi dal anjam qa maro-qnsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqneb. Nanği Pol aqa une kobaquja bei babṭosai. Deqa e na a laña moiyoṭṭa keresai. Tonto talq di laña waiyqa keresai dego. E degsi poiḃej. ³⁰ Ariya bini e quonum, nanği Pol qalsib moiyoṭṭajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanği Pol aqa jejamuq di une qameteqñub qaji nanği endegsi minjrqi, ‘Niñgi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.’ ”

³¹ Qaja tamo nanġo gate koba a anjam degsi nengrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nanği aqa med-abu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia ñereñeb. ³² Nebeonaqa qaja tamo siñga na walwelo qaji nanği ti qaja tamo añ osi laqñeb qaji nanği ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nanġo ñeio talq di soqñeb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanği segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb. ³³ Osi gilsibqa nanġo gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigel-

teb. ³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqa Pol nemyej, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minjej, “E Silisia sawa qaji.” ³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minjej, “Tamo nanği ino jejamuq di une qameqñub qaji nanği babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqñeb.

24

Juda nanği Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananiais a ti Juda gate qudei ti nanği anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb. ² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiq aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minjej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqñum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni iga geregere aqaryaigoqñsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqñum. ³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleigeqñana ino ñam soqteqñum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que. ⁵ Iga tamo endi uneqñum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqñsiqa Juda tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği ambleq di qoto tigelteqñu. Osiqa nanği pupoinjroqñsiqa minjre- qñu, ‘Niği gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret

tamo a dauryiy.’ ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanjo gate koba Lisias a bosiqqa gago anjam gentosiqqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸ Yaigosiqqa mergej, ‘Ninji Pol qa anjam bei soqnmqqa gilsib Rom nanjo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.’ Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kiyo sai kiyo di a segi na mermimqa ni quqwan.” Tertulus a anjam degsiqa Feliks minnej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanji tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosib mareb, “Aqa anjam di bole.”

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa ban soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiqqa Feliks minnej, “E qalieonum, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanji nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltosaioqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanji e nubosai. E atra talq di, Juda nanjo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem. ¹³ Deqa une kalil Juda nanji ijo

jejamuq di qameqnum qaji di bolesai. Nanği ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ “Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanği endegsib mareqnum, ‘Yesus aqa gam bunuj dena tamo unğasari nanği poeleneqnum.’ O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanço Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanço anjam kalil nami nenğreñyoqneb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondonç Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanği olo subq na tigeltñjrças. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilateqnsim subq na tigelo bati qa tariñoqnsim unum. Juda nanği dego degyeqnum. ¹⁶ E subq na tigelo bati qa tariñeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di, tamo unğasari kalil nanço ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe saiqoji unum.

¹⁷ “E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqn-sim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen nanği mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. ¹⁸ Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda nanği na e nubeb. E tamo unğasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltosai dego. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji nanği na e ojob. Deqa tamo nanği di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Nanği bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigele-

junub qaji nanği nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba nanġo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mer-mqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanği na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanġo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, “Tamo kalil morenjo qaji nanği mondonjo olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ninği na e tigeltonub.” Pol a Feliks degsi minjej.

²² Feliks a nami tamo unġasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanġo kumbra qalieej. Deqa a na Juda nanği endegsi minjrej, “Nunġo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanġo gate koba Lisias a bamqa ninği olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai.” ²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjej, “Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanği a unqa bosib inği inği qa aqaryaiyqa maroqnibqa ni na saidnjraim.”

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa njanj Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol met-onaq aqa areq bej. Drusila a Juda unja. Pol a bosiqqa tamo nanği Kristus Yesus qa nanġo areqalo singilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole tintinj dauryqajqa ti tamo nanġo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondonjo tamo nanġo une qa peginjrqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqqa ulaosiq Pol minjej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.” ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa

deqa segi metosaiognej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyu merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa ñam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Juda nanjo are boletet-njrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqa Jerusalem aiyej. ²⁻³ Aisiq di sonaqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanji bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo nanji Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Nanji degsib Festus minjeb. Di kiyaga? Nanji nami anjam endegsib qoseb, “Qaja tamo nanji Pol osi boqnibqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.” ⁴ Onaqa Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai. ⁵ Deqa ningi Pol qa anjam bei soqnimqa ningi na tamo ñam ti qudei giltnjrib nanji e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanji ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosiqa olo puluosiq Sisaria gilej. Juda tamo qudei nanji a

dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqa aqa qaja tamo nanği minjrej, “Niği Pol osi boiy.” Minjrnaqa nanği na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelteb. ⁷ Onaqa Juda tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanği Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenoqneb. Nango anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaqa Pol a kamba marej, “E Juda gago dal anjam bei gotranjosaiognem. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaiognem. E Rom nango mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaiognem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Juda nango are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?” ¹⁰ Onaqa Pol na minjej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Juda nanği qa une bei yosai. ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unğum e moiçai. Ariya une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laña osim nango banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.” ¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqa Rom tamo kokba qudei nanği koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiq Pol minjej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarimmitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

13 Onaqa bati qudei koboonaqa Rom nanço mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb. 14 Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqa Festus na Agripa minjej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. 15 Deqa e Jerusalem di sonamqa Juda gate nançi ti atra tamo kokba ti nançi na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanço banq di atimqa nançi na qalib moyem.’ 16 Onaqa e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laña ojsim qaja tamo nanço banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nançi tamo bei qa anjam soqnimqa nançi mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

17 “E na Juda nançi degsi minjrnãmqa nançi e daurbosib Sisaria beb. E tariñosai. Nebeonaqa nançi koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nançi minjrnãmqa nançi Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigelteb. 18 Onaqa Juda nançi tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. E nami are qalem, nançi une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nançi degyosai. 19 Nançi nanço segi louqa kumbra qa ñirinoqnsib Pol ombla anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moiyej olo ñambile unu. Aqa ñam Yesus.’ 20 Onaqa e nanço anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’ 21 E degsi Pol nenemyonãmqa

a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanği minjrem, ‘Ninği Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qarınıytqa Sisar aqaq gilqas.’ ” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanğo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanği dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigelteb. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol agi osi bonub. Ni unime. Ninği koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonamqa Juda kalil nanği murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moiym. A olo mandamq endi saiq.’ Nanği bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laña moiyyotqa keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qarınımitqa Rom gilqam.’ ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye nengrenyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laña qarınıyqai di Sisar a nırınqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltonum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtım ninği kalil qusib merbibqa une deqa nengrenyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum,

tamo a une saiqoji soqnimqa e lanqa qarinyit Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa ban soqtosiqa endegsi marej, ² “O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanqi ijo jejamuq di qameqñub qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqnum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda kalil nanqi e qa qalie unub. E angro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqñem. ⁵ Nanqi nami koba ijo kumbra qaliesoqñeb. Nanqi ni degsi mermqa are soqñimqa mermqab. Nanqi qalie, e angro wala qa Farisi nanqo ambleq di sosimqa nanqo kumbra dauryoqñem. Farisi nanqo kumbra di singila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulan bunyejunu. ⁶ Bini e ingi bole bole Qotei a nami gago moma nanqi enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqñsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum. ⁷ Gago moma nanqi di agi Jekop aqa angro 12 nanqo moma. Nanqi e ti koba na ingi bole bole di oqajqa tariñoqñsim qolo ti qanam Qotei qa loueqnum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanqi ijo jejamuq

di une qametbeqñub. ⁸ Kiyaaqa niñgi qudei endegsib are qaleqñub, ‘Qotei na tamo moreño qaji nangi olo subq na tigeltñjqasai’?

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeugeiyoqñsim jeutosim laqñem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uge di yoqñem. Atra tamo kokba nangi na e odbeqñabqa e Qotei aqa tamo ungasari nangi ojelenoqñsim tonto talq di breinjroqñem. Osim Juda gate nangi koba na areqalo qujaitosim maroqñem, ‘Nangi ñumsib moiyoñjriy.’ ¹¹ E bati gargekoba Juda nango Qotei tal kalil miligiq giloqñsimqa dia Yesus aqa tamo ungasari nangi ojelenoqñsim ugeugeinjroqñem. E endegsi are qaloqñem, ‘E nangi jaqatin koba enjritqa nangi ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinyqab.’ Degsi are qaloqñsim nangi ugeugeinjroqñem. E nangi qa minjin ani oqetbeqñaaqa nangi daurnjroqñsimqa qure isa isaq giloqñsim dia nangi itñjroqñsim ugeugeinjroqñem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

¹²⁻¹³ “O Mandor Agripa, e degyeqñamqa bati bei atra tamo kokba nangi na e qarinqbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqñamqa qanam jige puloñ singila koba minjal ti lan goge na ijoq ainaq unem. A tulan rianosiqa tamo e koba na walweloqñem qaji nangi ti iga suwantgej. Aqa rian di sen ti keresai. Rian dena sen aqa rian tulan bunyej. ¹⁴ Suwantgonaaqa iga kalil ululoñosim mandamq di ñereñem. E ñeiesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, ‘O Sol, ni kiyaaqa e ugeugeibeqñum? Ni e ugeugeibeqñum dena ino segi jejamu dego ugeugeiyeqñum. Ni

qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.’ ¹⁵ Onaqa e na minjem, ‘O Tamo Koba, ni yai?’ Onaqa a na merbej, ‘E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarinqmitqa ni Juda nanqi ti sawa bei bei qaji nanqi ti nanqoq giloqnqam. Deqa ni nanqi qa ulaaim. E ni taqatmesoqnitqa nanqi ni moiyoymqasai. ¹⁸ Ni nanqoq giloqnsim ijo anjam minjroqnmqa nanqi e qa poinjroqnm ambru uratosib suwanjoq boqnqab. Ni na nanqi are bulyetnjroqnmqa nanqi Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnqab. Amqa e na nanqo une kalil kobotetnjritqa ingi bole bole e nami enjrqa marem qaji di nanqi oqab. E na nanqi ti tamo unqasari kalil e qa nanqo areqalo singilateqnbub qaji nanqi ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelenjit sqab.’

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiej

¹⁹ “Deqa Mandor Agripa, laj goge dena puloq ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotranjosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqa tamo unqasari nanqi endegsi minjroqnm, ‘Ninqi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqnbqqa tamo unqasari nanqi na ninqi nunqsib mernqwab, “Bole, ninqi are bulyonub.” ’ E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq

di dego tamo ungasari nanği anjam di minjroqnem. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moyotbqa maroqneb. ²² Ariya nanği e moyotbosai. Qotei na e taqatboqnej deqa bini e ino ulatamuq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lanaj ti Qotei aqa anjam palontosim merngeqnum. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanği ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosib maroqneb. Nanço anjam di segi e bini palonteqnum. ²³ Nanço anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moiças. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanği ti sawa bei bei qaji nanği ti anjam minjroqnimqa nanği suwanjoq boqnqab.”

Pol na Agripa minjej, “Ni Kristus qa ino areqalo singilat”

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiq lelenosiq minjej, “Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulan nanaritmço.” ²⁵ Onaqa Pol na minjej, “O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaijoqnej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanço anjam nami nengrenyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole.”

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, “E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?”

²⁹ Onaqa Pol na minjej, “Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailye-qnum, ‘O Abu, tamo bini ijo anjam queqñub qaji nanği ti Mandor Agripa a ti nanği e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanği degsib sqajqa e ni pailmosai.’ ”

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqnebe qaji nanği ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “İga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyoṭqa keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.” ³² Nanği degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobuñ na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobuñ na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nanço gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nanği ti joqsıqa Adramitium qure nanço qobuñ bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobuñ di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika ağı Masedonia sawaq di unu. Qobuñ di yuwal qala qalaq na dauryosim qunduñ kalil aiqa mareb. ³ İga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosıq

odyonaqa qobun uratosiq aqa Kristen was qudei nanği itnjrnaqa nanği na inği inği qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranğonaqa iga Saiprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nanço qobun bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na iga Pol ombla tonto tamo nanği ti joqsıqa qobun di gogetem. ⁷ Gogetosim jinğa na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranğonaqa iga sinğila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranğonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobun bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinğyosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di bunğyosimqa tamo qobunq di wauo qaji nanği waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qundun Boledamu di Lasea qure jom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nanço qurienço bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobunq di wauo qaji nanği endegsi minjrej, “Ninği quiy. E qalieonum, iga qobun na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobun aqa inği inği gargekoba loumqas. Qobun dego tugwas. Qobun a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.” ¹¹ Pol a nanği degsi minjrnaqa qobun kuñi ojo tamo wo qobun aqa abu wo nanği aiyel na Pol aqa anjam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosıqa

nanngo aiyel anjam taqyej. ¹² Deqa iga qobun na gilem. Qundun iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobun beteqajqa qundun bolesai. Deqa tamo gargekoba nanngi mareb, “Jagwa bati brantqa jomqo deqa iga qundun endi uratosim gilsim Finiks qundunq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qundun bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobunq di wauo qaji nanngi mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qundunq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobun miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotrangonaqa gilqa keresaiigonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamqa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanngi waukobaosib qobun du soqtosibqa qobun ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobun du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobun ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainyosib singilateb. Qobun uruosim Afrika sawa jojomyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobun rer qalnab aiyej. Nanngi degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulan kobaosiq iga gotrangonaqa yuwal ugeonaqa qobun tuqepatej. Deqa tamo qobunq di wauo qaji nanngi ingi ingi

qudei breinjrnabqa yuwalq aiyeb. ¹⁹ Olo nebeon-aqa nanği qobun aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyeb. ²⁰ Bati gargekoba iga sen ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsiqa iga gotranqoqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹ Bati gargekoba tamo qobunq di so qaji nanği inği uyosai. Deqa Pol a nanngo ambleq di tigelosiqa minjrej, “O tamo ninği quiy. E nami merngem, ninği Krit nui uratosib gilaib. Ninği ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninği uniy. Qobun aqa inği inği gargekoba loumelenqo. ²² Deqa e ninği olo endegsi merngwai. Ninği are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobun segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa lan angro bei bosiq a ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O Pol, ni ulaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobun na gileqnum qaji nanği dego Qotei na taqatnjrim nanği padalqasai.’ Lan angro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa ninği ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya ninği quiy. Iga qobun na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobun a o jotqas.”

²⁷ Pol na nanği degsi minjrnaqa iga Mediternian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobunq di wauo qaji nanği qusibqa are qaleb, “Iga nui

bei jojomyonum kiyo?” ²⁸ Nanği degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nanği olo sil waiyosib uneb di tulañ taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, “Iga gilsim nuiq di sargum gogetim qobuñ a ojetqas.” Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga anka waiyonamqa qobuñ tigelqas.” Degsib marsibqa qobuñ bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nanği endegsib waiñoqneb, “Urur suwaneme.” ³⁰ Onaqa tamo qobuñq di wauo qaji nanği endegsib are qaleb, “Iga qobuñ uratosim qobuñ du na jaraiqom.” Nanği degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanği minjreb, “Iga qobuñ namoq dena anka waiyqom.” Degsib minjrsib qobuñ du uli na osib qobuñ ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej. ³¹ Degyeq nabqa Pol a di unsiqa qaja tamo nanği ti nanžo gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobuñq di wauo qaji nanği jaraiqa mareqñub. Nanği jaraiqab di ninği kalil padalqab.” ³² Onaqa qaja tamo nanği qobuñ du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulañej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanği endegsi minjrej, “Ninği inği uyi. Bati olekoba ninği inği uyosai. Nunžo are ñeiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴ Deqa e sinğila na endegsi mernğwai, ninği inği uysib dena ninği sinğilaqab. Osib ninği kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanği degsi minjrsiqa bem bei osiq nanžo ulatamuq di Qotei pailyosiqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanği areboleboleinjrnaqa

nanği kamba dego bem elenşosib uye**b**. ³⁷ Iga tamo qobuñq di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanği inği uynab menetnrnaqa qobuñ otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenonabqa yuwalq aiye**j**.

Qobuñ paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanği nam atsib mandam bei uneb. Nanği mandam di poinjrosai. Nanği qunduñ bei dego uneb. Qunduñ di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobuñ tiryqom.” ⁴⁰ Degsib are qalsibqa anka nami waiyeb qaji sil serie na giñgenyosibqa anka yuwalq di urateleneb. Osib kuñi tonteb qaji sil di palontosib kuñi ojsib rer giryosib alile di tiryqajqa aiye**b**. ⁴¹ Aisib qobuñ namoq sargum bei gogetosiq dia ojotonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqa qobuñ bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo nanği mareb, “Tonto tamo nanği qawainşosib jaraiyaib deqa iga na ñumnam moreñqab.” ⁴³ Degsib marnabqa nanço gate Julius a are qalej, “Nanği Pol dego qalib moiya**im** deqa e na nanği saidnrqai.” Degsi are qalsiqa nanği minjrej, “Tonto tamo nanği ñuma**ib**.” Osiqa tamo qawainşo qalie nanği minjrej, “Niñgi namo prugosib yuwalq aisib qawainşosib alile di patiy.” ⁴⁴ Osiqa tamo qawainşo qaliesai qaji nanği minjrej, “Qobuñ paraparaqo qaji aqa sarqei niñgi na elenşosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A degsi minjrnaqa nanği degyosib iga kalil koba na alile dia geregere patelenem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo ungasari nui dia soqneb qaji nanqi kumbra tulañ boledamu dauryosib iga geregereigeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tunguyosib mergeb, “Niñgi bosib ñamyuwo areq endi awooiy.” Degsib mergonabqa iga ñamyuwo areq di awoonam jejamu kañkankej. ³ Onaqa Pol a ñam koroiyosiqqa ñamyuwoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kañkañyonaqa oqedosisqa Pol aqa bañq di uñiyosiqqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo ungasari nanqi amal uge Pol aqa bañq di uñiyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a leñ ojo tamo kiyo? A yuwalq di moiyoşai deqa gago qotei na a kambatosiqqa amal uge qarinyqoqa a uñiyqo. Deqa a moiqas.” ⁵ Onaqa Pol na aqa bañ butuyonaqa amal uloñosisqa ñamyuwoq ainaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanqi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moişim uloñoqujatqas kiyo degsib marsibqa tariñkobaeb. Tariñonab tariñonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosai. Deqa nanqi areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqa aqa talq gilsiqqa dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa

ņeiesoqnej. Aqa jejamu tulaņ kaņkaņyosiqa bi mor-
mantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiqqa Qotei pai-
lyosiq aqa jejamuq di baņ atnaqa aqa ma koboosiq
olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo uņgasari
mainjrej qaji naņgi qusibqa Pol aqa areq beqn-
abqa a na naņgi kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui
deqaji tamo uņgasari naņgi na iga geregereigoqn-
sib kumbra tulaņ boledamu egoqneb. Bunuqna
iga nui di uratqa laqnamqa ingi ingi kalil iga sai-
igelenej qaji di naņgi na olo egelenonab gago ingi
ingi kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboona-
aqa iga qobuņ bei gogetosim gilem. Qobuņ di
jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobuņ
di Aleksandria qure qaji. Qobuņ aqa namoq di
qotei bei aqa ñam Sus aqa angro aiyel naņgo sulum
gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga qobuņ na gilsim
Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di so-
qnem. ¹³ Dena qobuņ na gilsim Regium qureq di
tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa
iga qobuņ na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga
gilsim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Yesus aqa
tamo uņgasari qudei naņgi itnjrem. Itnjrnama
naņgi na metgonabqa iga bati 7 naņgi koba na
soqnem. Sosimqa naņgi olo uratnjrsimqa siņa na
walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem.
¹⁵ Rom dia Yesus aqa tamo uņgasari qudei naņgi
iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib
walwelosib aiyeb. Naņgi aieq nabqa iga giloqn-
sim gam qalaq di qure ñam Apius Ingi Qariņyo
Qure dia naņgi qudei turem. Olo gilsimqa qure

ñam Nereño Tal Qalub dia nanği qudei turem. Tur-osim unjrsmqça Pol a tulañ areboleboleiyonaqa Qotei binjyosiqça aqa are singilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanğo gate nanği odonabqça Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

¹⁷ Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanği metnjrnaqa bosib aqa areq di koroonab minjrej, “O ijo was niñgi quiy. Jerusalem dia Juda nanği e laña ojsib Rom nanğo banq di atnab nanği na e tonto talq di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosaiognem. Gago moma nanğo kumbra bei dego gotrañyosaiognem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanğo ulatamuq di tigelosim ijo anjam marnamqça nanği qusibqça ariya nanği une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanği e laña moiyoqbqa uratosib tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqça Juda nanği na Rom gate kokba nanğo anjam di gotrañyeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanği qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e niñgi nungsiy ijo anjam mernğwajqa deqa metnjonum. E inği bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanği enjrqa marej qaji di oqajqa tariñoqnsim unum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a degsiqça Juda tamo gate nanği minjrej.

²¹ Onaqa nanği na Pol minjeb, “Judia sawaq di tamo qudei nanği ni qa anjam bei nengrenyosib gagoq qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa

anjam uge bei mergosai dego. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwow. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanngi mareqnuv, ‘Yesus aqa gam bunuj di uge. Gam dena tamo ungasari nanngi poeleneqnuv.’ ” Juda tamo gate nanngi na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanngi olo koroqajqa bati ateb. Koro bati di brantonaaqa Juda gargekoba nanngi nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonabqa Pol a tigelosiqa anjam utru atsiq anjam olekoba nanngi minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru plaltosiqa minjroqnej. Moses aqa dal anjam na ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam na ti anjam mutu quja quja elenoqnsiqa nanngo are qametnjrimqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqnaqa Juda qudei nanngi Pol aqa anjam di qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nanngi qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.” ²⁵ Nanngi degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnabqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanngi anjam endegsi minjroqnej, ²⁶ ‘Ninngi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poingooqnqasai. Ninngi nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poingooqnqasai. Agi Qotei na Aisaia minnej, ‘Ni nanngoq giloqnsimqa anjam degsi minjroqne. ²⁷ O Aisaia, tamo ungasari di nanngo are miligi getennjrejunu. Nanngo dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjreqnu. Nanngi nam brunejunub. Deqa nanngo namdamu na ijo kumbra unqa keresai.

Nanjo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqa keresai. Nanji are bulyosib ijoq bqa keresai dego. Deqa e na nanji boletnjqasai.’ Qotei na Aisaia degsi minjej.”

²⁸⁻²⁹ Osiqa Pol a olo Juda nanji minjrej, “O ijo was ninji endegsi poinjem. Qotei na sawa bei bei qaji nanji elenqa marsiqa anjam qarinyonaqa nanjoq gilej. Nanji qusib dauryqab.”

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaqa tamo ungasari nanji a unqajqa beq nabqa a na nanji kalil joqoqnsiqa aqa talq di koba na awoqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiqa nanji sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaiyoqnej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaiyoqnej.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2014

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585